PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SVOBODNEGA TRŽAŠKEGA OZEMLJA

UREDNIŠTVO IN UPRAVA trg GOLDONI 1, I. NAD. Telefoni: Uredništvo 93-806 in 93-808 — Uprava 93-807
Rokopisi se ne vračajo.
OGLASI pri Upravi od 8.30 do 12 in od 15 do 18 - Tel. 93-807
CENE OGLASOV: Za vsak mm višine v širini enega stolpca: trgovski 40 lir, finančni in pravni 60 lir, osmrtnice 70 lir.
NAROČNINA
Cona A: mesečna 260, četrtletna 750, polletna 1400, celoletna 2600 lir; Cona B: 144, 414, 792, 1440 jugolir; FLRJ: 55, 165, 330, 650 din. Poštni tekoči račun za STO-ZVU na ime: «Založništvo Primorski dnevnik»: Trst 11-5374. — Tekoči račun za Jugoslavijo na ime: «Primorski dnevnik» - uprava: Ljubljana 6-90601-19

Leto IV - Cena 15 lir - 6 jugolir - 2.50 din — TRST sreda, 4. februarja 1948 — Poštnina plačana v gotovini. Spedizione in abbon. postale — Štev. 814

Kaj se dogaja?

Vsi mednarodni dogovori, v Teheranu, Jalti, Potsdamu, vsi odrejajo aretacijo in kaznovanje fašističnih in nacističnih vojnih zločincev. In teh zločincev je bilo na našem ozemlju na pretek. Zato so jih oblastveni organi že med borbo, posebno pa takoj po osvoboditvi tudi aretirali in kaznovali, čeprav — na žalost — ne vseh! Kajti še danes se mnogi sprehajajo po tržaških ulicah.

Ti organi oblasti pa so bili tedaj narodno osvobodilni odbori, ki jih je izvolilo ljudstvo v veliki meri že med borbo samo. Izvolitvi takšnega najvišjega odbora za našo pokrajino, Slovensko Primorje, Pokrajinskega narodno osvobodilnega odbora za Slovensko Primorje in Trst, so prisostvovali tudi predstavniki vlad Sovjetske zveze in Velike Britanije na dan 15. septembra leta 1944. ter izvoljeni odbor v imenu svojih vlad ob tej priliki tudi pozdravili.

Tako izvoljeni narodno osvobodilni odbori so izvrševali svojo oblast v vseh osvobojenih področjih pokrajine, ki je v maju 1945 obsegla vse Slovensko Primorje s Trstom in Gorico vred. Na isti način kakor odbori, so bila izvoljena tudi ljudska sodišča: pokrajinsko kot najvišje, okrožna in okrajna.

Ti organi ljudske oblasti so bili torej priznani ne samo od Jugoslovanske armade, temveč tudi od predstavnikov zavezniških vlad in so svojo oblast izvrševali vse dotlej, dokler niso po odhodu edinic JA, angloameriške okupacijske oblasti izdale famozno odredbo št. 11. in na temelju nje imenovale druge oblastvene organe.

Jasno je torej, da so bili narodno osvobodilni odbori in ljudska sodišča popolnoma zakoniti in edini zakoniti predstavniki oblasti. Za prvo in glavno svojo dolžnost pa so smatrali izvršitev mednarodnih dogovorov o kaznovanju fašističnih in nacističnih zločincev. Torej: aretacija in kaznovanje fašističnih zločincev ni bila samo pravica organov ljudske oblasti, temveč celo njihova dolžnost.

Ne samo pravica in dolžnost, temveč tudi čast; čast izvršiti tisto, kar je zahteval ves narod, vse ljudstvo, ves svet, zato, da se zbrišejo z lica zemlje zveri, ki so bile krive največjega zatiranja, mučenj, požiganj, divjaštva brez primere, klanja, vseh do takrat v zgodovini neznanih strahot, koncentracijskih taborišč smrti, krematorijev za žive ljudi itd. itd.

Zaradi vsega tega je tovariš D'Este popolnoma upravičeno ponosno izjavil pred sodniki:

«Zame bi bila čast aretirati vojne zločince, toda jaz nisem dobil nobenega ukaza». In nato: «Ne vem, kdo jih je — toda kdor je to storil, je izvršil le svojo dolžnost!».

Toda to izvajanje mednarodnih dogovorov je na žalost trajalo na današnjem Tržaškem ozemlju le štirideset dni. Po štiridesetih dneh so namreč prevzeli oblast tisti, ki dovoljujejo, da se danes vojni zločinci — namesto da bi bili že davno tam, kamor po mednarodnih dogovorih spadajo — v vedno večjem številu sprehajajo po tržaških ulicah. Prevzeli so oblast tisti, ki so in ki še vedno postavljajo pred sodišče najodločnejše antifašiste, ki so v tistih štiridesetih dneh izvrševali le svojo dolžnost, t. j. izpolnjevali mednarodne dogovore o aretaciji in kaznovanju zločincev.

Kaj pa se dogaja danes?

Danes tožilec pred porotnim sodiščem zahteva za tov. D'Esteja kazen trinajstih let zapora.

Zakaj?

Samo zaradi tega, ker današnji okupatorji, ki so svoječasno podpisali dogovore v Jalti, Teheranu in Potsdamu ter mirovno pogodbo z Italijo in se tako najmanj štirikrat pismeno zavezali, da bodo aretirali in kaznovali vojne zločince — namesto, da bi svojo besedo držali, aretirajo in zapirajo tiste, ki so določbe vseh štirih dogovorov izvrševali.

Danes se namreč dogaja to, da se smatra izvrševanje mednarodnih dogovorov glede aretacij in kaznovanja vojnih zločincev, za — zločin. Smatra se za zločin vse, kar je bila dolžnost in čast prav na temelju omenjenih dogovorov vsakega resničnega antifašista. Vsa dogajanja tistih slavnih štiridesetih dni, tistih kratkih štirideset dni, tistih dni, ko je imelo ljudstvo resnično oblast v svojih rokah, oblast, za katero je plačalo v Slovenskem Primorju 42.600 njegovih sinov, a v bitki za Trst 13.000 drugih jugoslovanskih vojakov...

Danes se dogaja to, da se hoče oblatiti ta in takšna ljudska oblast, ki je pravično in pravilno vršila svojo dolžnost, žal ne po svoji krivdi, le štirideset dni, tako da je mnogo zlikovcev ušlo njeni pravični sodbi.

Vse to pa se dogaja zgolj zaradi tega, ker so angloameriški imperialisti začeli lomiti dano obvezo, začeli so se posluževati fašističnih metod in fašizma — vse za dosego svojih zavojevalnih in vojnohujskaških ciljev. Samo zaradi tega je mogoče, da danes v Trstu tožilec, ki zahteva za antifašista, ki je kot predstavnik ljudske oblasti v štiridesetih dneh vestno izpolnjeval svojo dolžnost brez ozira na to, da mu očitanih dejanj niti dokazati ne morejo — trinajst let zapora.

Kljub vsemu pa ostane aretacija in kaznovanje vojnih zločincev za vsakega poštenega človeka: častna dolžnost!

Z izzivanji in terorjem

skuša De Gasperi preprečiti zmago Ljudske fronte

Za demokristjane je Ljudska fronta „velika nevarnost" zato bi hotela vlada odložiti volitve - Odločen nastop kmetov in delavcev v pokrajini Mantova proti izzivanju vlade

(Od našega posebnega dopisnika)

RIM, 3. — Kakor hitro je bila zaradi odločnega nastopa levičarskih strank vlada prisiljena obvezati se, da bodo volitve določene na 18. aprila, je De Gasperi že pričel misliti na to, kako bi odložil ta dan, na katerega gledajo njegova stranka in vsi, ki ga vzdržujejo, s strahom.

De Gasperi je potom vladnega časopisja sporočil, da je ministrski svet odobril dekret, ki določa dan političnih volitev, nato pa je takoj sklical vodstva demokristjanske stranke. Doznava se, da so razni člani vodstva zelo poudarjali «nevarnost», ki jo Ljudska demokratična fronta predstavlja pri prihodnjih volitvah za krščansko demokracijo, zaradi česar je treba uporabiti vsa sredstva, da se prepreči ali vsaj otežkoči njena zmaga.

Demokristjani upajo, da bodo dosegli ta namen predvsem s pomočjo izzivalnih in terorističnih akcij kakor s povišanjem števila karabinerjev, zlasti pa s tem, da vključujejo v policijo stare fašiste in bivše pripadnike črnih brigad. In res je takoj po končani seji De Ga-vlade Pacciardijem in poveljnikom vlade Pacciardijem in poveljnikim policije Ferrarijem. Kmalu nato se je zvedelo, da so vpoklicali v službo več razredov karabinerjev od letnika 1905 dalje «na njihovo prošnjo».

Iz Genove medtem poročajo, da je tam pričelo stavkati moštvo ladij izpod 500 ton. Vlačilci v pristanišču so takoj prenehali z delom. Verjetno bo iz solidarnosti pričelo stavkati tudi moštvo ladij z večjo tonažo, ki je prisiljeno nadaljevati borbo, ker se lastniki ladij ne držijo komaj pred dvema tednoma svečano prevzetih obveznosti, da bodo izplačali mornarjem posebne premije.

Tudi v pokrajini Mantova v kraju Le Core, kjer je skupina kmetov upravljala veleposestvo istega imena, je vlada skušala izzvati nerede. Kmetje so bili namreč zasedli posestvo, ker jim uprava ni izplačala zaostalih dolgov.

Preteklo noč so se na ukaz notranjega ministrstva nenadoma začele zbirati velike skupine karabinerjev iz Modene, Roviga in Verone, ki so pozvale kmete, naj zapustijo navedeno veleposestvo. Toda čim se je v okoliških vaseh raznesla ta vest, so pričele prihajati v pomoč svojim tovarišem velike množice delavcev. Spričo te ogromne manifestacije moči kmečkih in delavskih množic je poveljnik karabinerjev prejel od prefekture nalog, naj se umakne s svojimi četami, nakar so kmetje zopet zasedli veleposestvo Le Core.

Na kongresu socialističnih odpadnikov v Neaplju je bil navzoč poslanec Lombardo, ki je izrazil včeraj svoje zadovoljstvo nad podpisom italijansko-ameriške pogodbe o prijateljstvu, trgovini in plovbi. Lombardo je sprejel tudi mesto v predsedstvu kongresa, kar pomeni, da bo po tem koraku izstopil iz Nennijeve socialistične stranke in da se bo priključil saragatovim odpadnikom.

E. MILIČ

DUNAJ, 3. — Ameriške oblasti so zahtevale odstop zemljišč v zapadni Avstriji za graditev letališč. Številni listi izražajo bojazen, da se ne bi Avstrija pretvorila v ameriško vojaško bazo.

NADALJEVANJE PROCESA PROTI TOVARIŠU D'ESTEJU

NEZASLIŠAN JURIDIČEN ŠKANDAL

Brez vsakršnega pravnega temelja zahteva državni tožilec Paolucci, da bi porotno sodišče obsodilo tovariša D'Esteja na trinajst let zapora ter zasmehuje pri tem ljudsko oblast in njene predstavnike, fašistične zločince, ki so mučili, pobijali, klali in požigali po naših krajih, pa imenuje „ljudi s pomanjkljivostmi"

Neverjetno toda resnično: Brez vsakega pravnega temelja, oslanjajoč se le na anahronistične paragrafe o nekakšnem «plagiu», ki mu pravni znanstveniki komaj razmotavajo smisel in pomen — je včeraj tožilec Paolucci zahteval, da sodišče kaznuje tov. D'Esteja na — TRINAJST LET ZAPORA.

To se dogaja pred sodiščem, ki vrhu vsega sploh ni kompetentno soditi obtožencu za dejanja, ki mu jih očitajo in za kakršna je bilo celo v De Gasperijevi Italiji podeljena amnestija. Toda pri nas so razmere očitno mnogo slabše! Pri nas lahko nekompetentno sodišče sodi človeka samo zaradi tega, ker je odločen antifašist in je kriv samo to, da je kot predsednik ljudskega mestnega odbora v Izoli v dneh po osvoboditvi preprečil nerede in vsako osebno maščevanje.

Zadnja včerajšnja razbremenilna priča je bil odvetnik De Grassi, ki je povedal, da so bili nekateri fašisti, o katerih je govora na tej razpravi, sojeni lanskega leta pred ljudskim sodiščem v Kopru.

Takoj po tej priči je spregovoril odvetnik Morgera, zastopnik zasebnih strank. Kot je njegov običaj, je tudi tokrat na vse načine skušal dokazovati, da se je na naši zemlji vodila izključno le borba proti sovražniku, proti Nemcem, nikakor pa da ni imela ta borba revolucionarnega pomena in značaja. Revolucionarna borba je bila po odvetnikovih besedah samo v Severni Italiji, kjer se je streljalo, obešalo in ubijalo. Zaradi tega naj bi obtoženci kršili vojaške zakone. Vsekakor je ta odvetnik najbrže celo obdobje osvobodilne vojne na tem ozemlju prespal, ali pa sploh nima pojma, kaj je bila borba tukajšnjega ljudstva proti okupatorju, ker sicer takih neumnosti in popolnega neznanja smisla in ciljev narodne osvobodilne borbe ne bi niti pokazal. Sicer pa je JA te kraje samo *zasedla* (ne *osvobodila*, to je izvršila samo Italija leta 1918, vsaj tako je enkrat omenil ta odvetnik), in se ni mogla vmešati v upravne zadeve, ker so bili ti kraji tedaj še vedno sestavni del Italije. Najbrže odvetnik pozablja, da so anglo-ameriški vojaki, ko so prišli v nemška koncentracijska taborišča, takoj na licu mesta brez posebnih ceremonij postrelili nacistične stražarje, pa te vojake ni še nihče klical na zagovor, češ da so nezakonito postopali.

Medtem ko je odvetnik proti Klunu umaknil posebno tožbo, ker naj bi bil ta izvrševal povelja v dobri veri, je proti D'Esteju vztrajal pri obtožbi. V drugem delu svojega govora je odvetnik začel govoriti o «*plagiu*» in vztrajal, naj sodišče spozna D'Esteja za krivega glede «*plagia*». Dasi je odvetnik na vse načine licemerno zavijal, da ta razprava ni naperjena proti partizanom, ostane pač dejstvo, da skušajo s filozofiranjem in s paragrafi postavljati na zatožno klop one, ki so izraz ljudske oblasti.

Popoldne se je oglasil državni tožilec dr. Paolucci, ki s pravnega stališča ni ničesar doprinesel k zadevi. Pač pa je naravnost z raznimi neumnimi opazkami na račun D'Esteja pokazal, da ni nič bolje razpoložen proti ljudskim oblastem kakor drugi gospodje, ki vselej branijo fašiste. Po besedah tega tožilca so imeli pač fašisti, ki so bili tedaj aretirani, nekatere pomanjkljivosti (vse kaže, daje za tega gospoda tudi zažiganje vasi in mučenje ljudi «pomanjkljivost»). Dejstvo je, da so ljudje s takimi pomanjkljivostmi «zločinci». Tudi ljudski odbori so po besedah gospoda Paoluccija protizakoniti. Na visoko pa so skakali razni «čevljarčki», ki so postajali funkcionarji. Za takega je označil tožilec tudi D'Esteja. Zraven tega je hotel še zasmehovati obtoženca in ga primerjal z Napoleonom. Čeprav se tožilec pri tem ni zavedal, da se sam ni baš preveč izkazal s takim čvekanjem, kajti izgubljal se je ves čas s tem frazarjenjem namesto da bi se držal stvarnosti in obravnaval zadevo s pravnega stališča. Klepetavi državni tožilec je pozabil, da so bili ravno ljudski odbori po pooblastilu jugoslovanske armade zakoniti upravni organi. Sicer pa bi dr. Paolucci lahko dobro vedel, da je D'Esteja ljudstvo svobodno izvolilo za predsednika svojega odbora. Medtem ko je njega, tožilca tukajšnjega porotnega sodišča, postavil na to mesto še pokojni fašistični režim, ki je nastavljal na taka odgovorna mesta samo zaupne osebe. Da bi D'Esteja, ki je tarča vseh reakcionarnih strelov, še bolj očrnil, je tožilec začel še celo nekaj govoričiti o izginotju mladega študenta Perentina, za kar naj bi bil odgovoren D'Este.

Za Kluna je tožilec predlagal popolno oprostitev, ker dejanje, ki ga je on izvršil ni kaznivo, ker je le kot podrejeni izvrševal nezakonito izdane ukaze. *Za Bruna D'Esteja pa je zahteva 13 let ječe.* Da bo zadeva še bolj politično dišala, čeprav skušajo trditi, da ni politični proces, je tožilec zaključil svoj govor z nekakimi političnimi maliki, ki so preko meje in ki naj bi zginili kot so oni zginili v Italiji.

Zadnji je spregovoril odvetnik Moro. Najprej se je nekako izvijal in opravičeval, da mu samo poklicna dolžnost narekuje braniti obtoženca. Najbrže zaradi tega ker so mu razni šovinistični krogi grozili, češ da brani «infojbatorje». Odvetnik je dokazoval, da je obtožba glede «*plagia*» popolnoma neutemeljena in je zgolj akademskega značaja. Zato je predlagal, naj bi sodišče spremenilo v odvzem osebne svobode, za katero pa je bila podeljena amnestija vsem osebam, ki so to zagrešile kot partizani v borbi proti fašizmu. Popolnoma pa se je strinjal s predlogom, da popolnoma oproste obtoženca Kluna. Razprava je bila odgodena na danes zjutraj, ko bo govoril odvetnik dr. Tončič.

Dimitrov - predsednik Domovinske fronte

SOFIJA, 3. — Danes je kongres bolgarske Domovinske fronte diskutiral o poročilu Georgija Dimitrova, ki je včeraj med drugim izjavil, da je glavni namen bolgarske zunanje politike vprašanje skupne obrambe proti morebitnemu napadu in skrb za ohranitev neodvisnosti, teritorialne nedotakljivosti in suverenosti.

Razume, se je dejal Dimitrov, da nimamo namena ustvariti vzhodnega bloka v kakršni koli obliki, kakor to napačno razlagajo tisti, ki so dali pobudo za ustvaritev zapadnega bloka.

V zvezi s člankom «Pravde» je Dimitrov izjavil, da so opazke lista bile upravičene in potrebne in da predstavljajo koristen in dragocen nasvet.

Danes je kongres soglasno in ob velikem navdušenju izvolil Dimitrova za predsednika Domovinske fronte.

Dom sovjetov izglasoval proračun za leto 1948

MOSKVA, 3. — Danes je Dom sovjetov Vrhovnega sovjeta ZSSR nadaljeval diskusijo o proračunu za leto 1948. Vsi poslanci so se udeležili debate in so odobrili osnutek proračuna ter pri tem poudarili, da bo njegova izvedba prispevala k še večji utrditvi finančne in gospodarske moči sovjetske socialistične države.

Uspeh angleških komunistov pri sindikalnih volitvah

LONDON, 3. — Zadnje volitve v največjem angleškem sindikatu, to je v sindikatu nameščencev pri prometnih podjetjih, kjer so bili komunisti v večini znova izvoljeni v izvršilni odbor, so pokazale, da je imela protikomunistična gonja malo uspeha v sindikalnih organizacijah. «Daily Worker» pripominja, da je to odgovor delavstva glavnemu tajniku Deakinu, ki se je pridružil Morganu Phillipsu v protikomunistični kampanji.

Izid volitev je velike važnosti tudi iz mednarodnega vidika, ker je znano, da tudi Bevin in Morrison podpirata protikomunistično kampanjo v sindikatih. Namen te kampanje je, pripraviti pot veliki ofenzivi proti delavskim zahtevam. To ofenzivo so sprožili in jo tudi podpirajo predvsem ljudje iz Wall Streeta, ki jih podpirajo desničarski social-demokratični izdajalci.

SREDOZEMLJE - AMERIŠKO JEZERO

Načrt za ustvarjanje „pasu" okrog ZSSR - Angleži zalagajo arabske teroriste z orožjem - Fašisti vojaško vežbajo Arabce

LONDON, 3. — *V zvezi z ameriško intervencijo v Iranu, Turčiji, Grčiji in državah Srednjega vzhoda, piše «Daily Worker», da je Truman uspel tam, kjer Mussolini ni imel uspehov, v kolikor je Sredozemsko morje sedaj postalo ameriško jezero. Nedvomno obstoja ameriški strateški načrt za Sredozemsko morje, ki je del načrta za svetovno nadvlado. Čeprav se ta načrt nanaša predvsem na ZSSR, zaključuje list, je z njim v zvezi tudi izločitev angleškega vpliva na teh strateških področjih.*

V Teheranu so aretirali dr. Djavida, ki je bil guverner Azerbejdžana med demokratičnim gibanjem, in Chabestarija, ki je bil predsednik ljudske skupščine Azerbejdžana v istem času. Oba sta bila v Teheranu pod policijskim nadzorstvom, in so ju aretirali po nalogu tožilca vojaškega sodišča, ker sta sodelovala z demokrati.

* * *

NEW YORK, 3. — Tednik «The Nation» poroča v svoji zadnji številki, da angleško in ameriško zunanje ministrstvo sporazumno ovirata načrt o razdelitvi Palestine. Namen Anglije je, da ostane v Palestini kot vladajoča sila z novim «načrtom za federacijo». Na ta način si hoče zagotoviti ohranitev industrijskih, vojaških, gospodarskih in političnih koncesij, ščititi s tem svoj petrolej in *uresničiti načrte anglo-ameriškega imperializma glede izvedbe «pasu» okoli Sovjetske zveze.*

Clankar nadaljuje, da podpirajo ZDA angleško politiko s prepovedjo o izvozu orožja v Palestino, medtem ko kupujejo arabski reakcionarji orožje javno ter ga izročajo pristašem muftija za borbo proti Židom. Ves vpliv ZDA se izživlja trenutno v tem, da se v praksi ne izvede sklep OZN glede delitve Palestine. Ameriški vojni minister Forrestal — tako zaključuje list — je celo zagrozil s svojim odstopom in z razkrinkanjem Trumanove vlade, če bo ta podpirala ustanovitev mednarodnih policijskih sil.

Agencija «Telepress» poroča, da so angleške mandatarne oblasti sporočile tujim dopisnikom, ki so v Palestini, da ne bodo deležni nobene uradne podpore, če bodo pisali o tem, da se sedanji boji in neredi razvijajo po iniciativi arabskih voditeljev, ki jih podpirajo anglo-ameriške petrolejske družbe, in da imajo ti boji namen zavleči izvedbo sklepa OZN, oziroma, če bodo poročali, da dela angleška vlada vse mogoče, da bi preprečila razdelitev Palestine, ali da *višji častniki angleške policije zalagajo arabske teroriste z orožjem in strelivom.*

* * *

S tem v zvezi se potrjujejo vesti, da bivši nemški vojni ujetniki v Egiptu, poljski častniki Andersove armade, člani razpuščene angleške fašistične zveze in španskih frankistov vežbajo arabske vojake v rabi modernega orožja. V tej zmedi je edino arabsko komunistično glasilo «Al Itihad», ki piše proti državljanski vojni in proti delovanju teroristov ter v prilog pomirjenja med Arabci in Židi.

Na podlagi izjav, ki jih je podal poslanik Ibn Saud v Londonu Sejk Hafez Wahba dopisniku lista «Al Missri», se potrjuje, da se Sauditska Arabija in Velika Britanija pogajata za sklenitev vojaške pogodbe med obema državama. Poslanik je sporočil, da sta prvi del pogajanj vodila Ibn Saud in britanski poslanik. Drugi del pogajanj, ki bodo v Londonu, bo vodil knez Feysal.

List «Al Missri» obsoja ta nov britanski poizkus sklenitve vojaške pogodbe z eno od arabskih držav. List piše: Velika Britanija skuša na ta način pridobiti pravico prehoda svojih čet preko ozemlja Sauditske Arabije v primeru vojne. Na ta način hoče braniti anglo-ameriške petrolejske vrelce.

Demokratična Kitajska deli zemljo

SEVERNI ŠENSI, 3. — Sto tisoč bivših vojakov kuomintanga, ki se sedaj borijo v vrstah osvobodilne vojske, bodo imeli tudi pravico do zemlje kakor drugi kmetje na osvobojenih področjih Kitajske. Na podlagi določb poveljstva severnozapadnih področij svobodne Kitajske dobijo vsi borci zemljo na podlagi programa agrarne reforme. Sproti kakor se napredovanje nadaljuje, sestavljajo sezname borcev, ki imajo pravico do zemlje na podlagi agrarne reforme, in jim dodeljujejo zemljo, ki je prej pripadala veleposestnikom kuomintanga. Družine padlih borcev imajo pravico do zemlje, do katere bi imeli pravico njihovi sorodniki, ki so padli v borbi.

Kakor poroča kitajska poročevalna agencija, so več deset tisočem kmetom v zapadnem Hupeju razdelili velike količine žita po nalogu vrhovne komande osvobodilne vojske. V mestu Čhungsiand so po osvoboditvi mesta razdelili kmetom ogromne količine žita, ki so ga zaplenili vladnim četam.

Vatikan pa intervenira

PRAGA, 3. — Protest slovaškega nadškofa Kmetka proti razdelitvi obširnih cerkvenih posesti, na podlagi nove agrarne reforme bo verjetno povzročil diplomatično intervencijo Vatikana. V pričakovanju morebitne vatikanske note proti agrarni reformi zatrjujejo pristojne oblasti, da bi smatrali tako intervencijo nasprotno češkoslovaški suverenosti, ker je agrarna reforma normalna zakonodajna reforma, pri čemer ni prizadeta izključno cerkev.

V prvem obdobju izvajanja agrarne reforme bodo razdelili revnim kmetom in tistim, ki nimajo zemlje, 8 tisoč hektarjev cerkvenih zemljišč.

Pogajanja ZDA s Francom

LONDON, 3. — Zadnji Bevinov govor o ustvaritvi zapadnega bloka je zopet povzročil nove spletke, ki imajo namen vključiti Španijo v Marshallov načrt. Na podlagi vesti iz Madrida se bo španski zunanji minister razgovarjal z ameriškim odpravnikom poslov o možnosti španske udeležbe v zapadnem bloku kot pogoj za sprejem v skupino držav Marshallovega načrta.

Te vesti so v tesni zvezi z obiskom monarhističnega voditelja vojvode Alba v Londonu in z obiskom don Juana v Vatikanu. Razen tega poročajo, da se v zvezi s sprejemom Španije v Marshallov načrt razpravlja o vprašanjih razlastitve lastnine držav osi v Španiji in njihove reorganizacije z ameriškim kapitalom. Ameriški kreditni zavodi, ki do sedaj niso radi dajali posojil Francu, ker niso videli v tem koristi, so sedaj drugačnega mnenja ravno zato, ker obstoja možnost izkoriščanja sovražnikove lastnine v Španiji. Pred kratkim je španski zunanji minister imel tajen razgovor s francoskimi predstavniki v Tangerju.

Francosko ljudstvo proti „načrtu bede"

Po vsej Franciji se nadaljujejo protesti proti Marshallovemu načrtu - Nov neuspeh vlade v finančni komisiji zbornice

PARIZ, 3. — V finančni komisiji zbornice je vlada doživela poraz. Komisija je namreč soglasno odobrila predlog komunista Duclosa, v katerem poziva vlado, naj podvzame vse potrebne ukrepe, da se malim hranilcem takoj povrnejo bankovci po 5 tisoč frankov, ki so jim bili odvzeti. Ta sklep dokazuje, da se je zbornica na pobudo vlade, ki dela, po ukazih Američanov, v svojih nedavno sprejetih finančnih zakonih prenaglila.

Podobno je tudi ravnala vlada glede Marshallovega načrta. V Franciji je vedno večje gibanje proti temu načrtu.

Včeraj so po vsej državi bila zborovanja kmetov, na katerih so protestirali proti «načrtu bede», ki uničuje kmetovalce in ogroža neodvisnost Francije. V središčih okrajev in okrožij so se s kmeti solidarizirali tudi rokodelci in mali trgovci in zahtevali, naj vlada odkloni Marshallov načrt. Tako se je v Augoulemu in Avignonu zbralo po 10 tisoč, v Boisu 8 tisoč, v Bourgu, Toursu in drugih krajih več kot po 6 tisoč kmetov, ki so proti vključitvi v Marshallov načrt, priredili velike manifestacije. Na zborovanjih so govorili predstavniki odbora za obrambo poljedelstva, funkcionarji delavske zbornice in komunistični poslanci. V resolucijah so se kmetje izrekli proti sedanji gospodarski in finančni politiki vlade.

Stalin sprejel romunsko delegacijo

PARIZ, 3. — Moskovski radio poroča, da je generalisim Stalin sprejel romunsko vladno delegacijo, ki se mudi v Moskvi.

Danes je dr. Grozo sprejel tudi predsednik prezidija Vrhovnega sovjeta ZSSR Švernik.

JAKARTA, 3. — V Giokjakarti je bilo množično zborovanje mladinskih organizacij. Predsednik republike Soekarno je pozval indonezijsko mladino, naj ohrani in utrdi narodno enotnost ter disciplino v borbi za neodvisnost republike.

Protest FLRJ glede zlata pred gospodarskim svetom OZN

LAKE SUCCESS, 3. — Na seji gospodarskega in socialnega sveta je ameriški delegat Willard Thorp izjavil, da gospodarski socialni svet ni upravičen razpravljati o jugoslovanski zahtevi za deblokacijo in vrnitev zlata iz ZDA. Dejal je, da bi bilo možno doseči zadovoljivo rešitev s pogajanji med obema vladama. Trdil je, da so ZDA proti vpisu jugoslovanske zahteve na dnevni red «samo iz tehničnih in praktičnih vzrokov».

Kljub temu pa je svet z veliko večino sklenil, da bo razpravljal o jugoslovanski zahtevi.

Wallace je pričel predvolivno kampanjo

NEW YORK, 3. — Bivši ameriški podpredsednik Wallace je pričel predvolivno kampanjo z zborovanjem v mestu Columbus, kjer je izjavil, da se bo protikomunistična gonja v času predsedniških volitev še bolj razširila. Svoje volivce je opozoril, da jih bodo nasprotniki nazivali komuniste samo zato, ker želijo zboljšanja odnosov med ZDA in Sovjetsko zvezo.

Nato je Wallace ugotovil, da so obtožbe proti komunistični stranki, po katerih naj bi komunisti hoteli zrušiti vlado, neosnovane. Končno je pozval ostale kandidate, naj odklonijo podporo reakcionarnih skupin in oseb, ki želijo zatreti demokracijo v ZDA in v istem času vzeti tudi drugim narodom demokratične svoboščine.

Marshallovi „inšpektorji" so morali zapustiti Švico

Švicarski socialisti proti Marshallovemu načrtu in «tretji sili» ter za skupen nastop s komunisti — Švicarska gospodarska delegacija v državah vzhodne Evrope

ŽENEVA, 3. — Tajnik švicarske socialistične stranke Droz piše v listu «Travail», da so se socialisti kantonov Friburg in Walais odločno izrekli proti Marshallovemu načrtu kakor tudi proti kakršni koli privolitvi socialistov k «tretji sili». Poročajo, da veliko število članov socialistične stranke podpira postopanje socialistov v omenjenih kantonih posebno zaradi tega, ker bi bila podpora «tretji sili», ki jo organizirata Blum in Bevin, v nasprotju s švicarsko neodvisnostjo in suverenostjo.

Številni člani izvršilnega odbora socialistične stranke so znani po svojih levičarskih tendencah. Tudi sam predsednik Droz, ki je pri zadnjih volitvah kritiziral švicarsko delavsko stranko, je v zadnjem času spremenil svoje stališče. Pred kratkim je pisal v listu «Travail», da je sprijo kapitalistične ofenzive za socialiste edina politika, organizirati odločno borbo proti razrednemu sovražniku skupno s komunisti.

Telepress poroča, da je švicarska zvezna vlada pozvala funkcionarje ameriškega zaklada, ki so včeraj prišli v Ženevo kot «inšpektorji» Marshallovega načrta, naj zapustijo švicarsko ozemlje. Omenjeni «inšpektorji» so danes zapustili Švico.

V kratkem bo posebna švicarska gospodarska delegacija odpotovala v številne države Vzhodne Evrope.

LIMA. — Perujska vlada je pozvala novo mednarodno organizacijo dela, ki se je organizirala na pobudo AFL z namenom, da razbije enotnost delavcev Latinske Amerike, naj izbere svoj glavni sedež v kaki drugi državi.

Tri milijone Nemcev stavka

BERLIN, 3. — V zapadni Nemčiji je danes zapustilo delo okoli 3 milijone delavcev. Število stavkajočih dokazuje, da ta stavka nima političnega značaja, kakor bi Angloameričani v svojih iznajdbah o tako imenovanem načrtu «M» radi dokazali. V tej stavki sodeluje tudi delavstvo iz Velike Hessenske v ameriški zasedbeni coni, kjer do danes ni bilo demonstracij. Tudi desničarsko krilo sindikalnega vodstva, ki je še nedavno priporočalo zmernost, se je odkrito pridružilo stavkajočim.

Gospodarski položaj se je še poslabšal s tem, da so Američani obljubili pomoč, v resnici pa so se obroki prehrane v dvoconi znatno zmanjšali. Nemške oblasti izjavljajo, da so brez moči proti odporu kmetov, ki se branijo izročiti svoje pridelke za mesta, pri čemer ne pride nobena pomoč v industrijsko cono, ki je zasedena po Angležih, niti iz poljedelskih pokrajin, ki so zasedene po Američanih. Ti pošiljajo v angleško zasedbno cono živež rajši iz ZDA, katerega mora plačati Anglija v dolarjih.

Madžarski delavci proti izdajalcem delavskega razreda

BUDIMPEŠTA, 3. — Ob drugi obletnici ustanovitve madžarske republike je na svečanem zborovanju ministrski podpredsednik Arpad Szakasicz poudaril, da predstavljata izvedba agrarne reforme in odprava fevdalizma na Madžarskem najzanesljivejši temelj nove madžarske republike.

Poudaril je dalje, da se madžarsko ljudstvo, ki šteje 10 milijonov državljanov, bori skupno z vsemi državami ljudske demokracije za utrditev miru in varnosti v Podonavju. Končno je izrekel hvaležnost Sovjetski zvezi, katere narodi so s svojimi žrtvami pripomogli k ustvaritvi madžarske republike.

Francoska «Force Ouvrière» je predlagala madžarskim sindikatom, naj bi med seboj izmenjavali publikacije in informacije. Glavni tajnik madžarskih sindikatov je odgovoril, da gredo delavci, organizirani v madžarskih sindikatih, edino le po poti enotnosti delavcev. Zato odklanjajo madžarski sindikati vsakršni stik s tistimi, ki delujejo proti enotnosti delavcev, in protestirajo proti vsakemu stiku z omenjeno organizacijo, ki je samo orodje ameriških trustov proti enotnosti delavcev in proti Svetovni sindikalni zvezi.

Protivladne demonstracije na Portugalskem

LIZBONA, 3. — V zadnjih 48 urah je policija aretirala veliko število oseb posebno v Lizboni, v Oportu in drugih važni središčih zaradi protivladnih demonstracij, ki so jih organizirali 31. januarja ob obletnici prve republikanske revolucije leta 1891. Zdi se, da so aretirali skupno preko tisoč oseb.

Namen tega gibanja je, doseči volivno reformo in stopiti v pogajanja za sporazum s komunisti.

Vojaštvo proti delavcem v Kolumbiji

NEW YORK, 3. — Iz Kolumbije poročajo, da je tamkajšnja vlada poslala čete proti 6000 delavcem, ki so zaposleni pri petrolejskih vrelcih družbe «Standard Oil» in ki so za dosego povišanja mezd pričeli stavkati.

Roka imperializma pri umoru Gandhija

NOVI DELHI, 3. — Glavni tajnik indijske komunistične stranke P. C. Joshi je izjavil, da se za umorom Gandhija lahko skriva zarota, podobna oni, ki so jo organizirali proti burmskemu voditelju Aung Sanu. Za to zaroto, ki jo je organiziral indijski reakcionarni sloj, se jasno vidi roka imperializma.

Joshi poziva vse delavce in kmete, naj se združijo proti novi ofenzivi krajevne reakcije, ki jo podpirajo vse protiljudske sile od princev do latifundistov in industrijcev ob podpori političke vodilnih krogov v tesnem sodelovanju z imperialisti.

Enourna stavka grafikov

V tiskarskem podjetju, kjer se tiska naš list in tudi vsi ostali tržaški dnevniki, so to noč tovariši grafični delavci stavkali eno uro zaradi tega ker lastnik tiskarne noče razpravljati z njihovim sindikalnim odborom glede izplačevanja nadurnega dela po šestih urah v višini 80% namesto 40%, kolikor sedaj znaša doplačilo, in zvišanje mezd. Tovariši grafiki pripominjajo, da se doslej še ni zgodilo, da bi lastnik tiskarne odklonil pogajanja z delavci, in so zato tembolj ogorčeni.

Izid današnje številke se je zaradi tega zakasnil za eno uro, kar pa bodo naši čitatelji upoštevali kot nujno, da naši požrtvovalni grafiki pridejo do pravic, ki jim pripadajo.

TOKIO. — V Japonskem morju je neki splav zadel ob mino. Ubitih je bilo 250 oseb.

Peti dan v St. Moritzu

SLOVENEC MULEJ SE JE PLASIRAL NA 11. MESTO V SPECIALNEM IN 36. MESTO V SMUKU ZA KOMBINACIJO — MED 125 TEKMOVALCI

ST. MORITZ, 3.

Štafeta 4×10 km.

1. Švedska 2.32'8"; 2. Finska 2.41'6"; 3. Norveška 2.44'33"; 6. Italija 2.51'2".

Hitrostno drsanje 10 km.

1. Seyffarth (Švedska) 17.26'3"10; 2. Farkkinen (Finska); 3. Lammiok (Finska).

Umetno drsanje žen.

1. Barbara Scott (Kanada) 334.6 točk; 2. Pawlik (Avstrija) 326.2 točk; 3. Altwegg (Anglija) 332 točk.

Moderni peteroboj.

1. Lindh (Švedska) 10 točk; 2. Haase in Grut (Švedska) 13 točk; 4. Rimpf (Švica) 17 točk.

Hockey.

Kanada premaga Italijo z 21 proti 1 golu; ZDA premagajo Švedsko z 5 proti 2 golom. Tekma Anglije proti Švici je bila zaradi slabega leda prekinjena.

Včeraj se je med 125 tekmovalci plasiral Slovenec Tinček Mulej, član reprezentacije FLRJ, na 11. mesto v specialnem in na 36. mesto v smuku za kombinacijo. Pred Mulejem so tekmovalci osmih, za njim pa vsi tekmovalci ostalih 16 držav.

Hic Rodus...

Samo zvani zastopniki tako zvane 2000-letne kulture so se zaničljivo in sladkobesedno obregnili ob vrstice, ki so imele dobronamerno kritiko izvedbe agrarne reforme v istrskem okrožju. Na stran vse tisto, kar je malenkostno, ki zgine s časom in naknadnimi dopolnitvami samo od sebe. Trenutno ni važno t , ali je ta ali ona njiva posejana ali ne, ali raste zdaj koruza ali je pred reformo bila lepa zelena pšenica... Kaj naj bi spričo veličine izvedenega načela pomenilo, četudi tu in tam na kakšnem bivšem veleposestvu ni več toliko dobro rejenih konj ali krav, ki so krasile plemiške hleve!

Zgodovina nas uči (in nasprotniki se prav radi sklicujejo na zgodovino in kulturo), da so tudi bratje Grahi ubrali isto pot, ker so jo narekovale tedanje socialne in gospodarske razmere prav tako kakor danes. Istrski kmet je dolga leta tlačanil svojim baronom, ki so skozi stoletja uživali sadove njegovih žuljavih rok. Ta, ki je zdaj postal sam svoj gospodar na svoji zemlji, ne bljuva strupa na oblast, ki mu je do tega pripomogla. Le delomrzneži so zbežali v mesto na lahke zaslužke v kakšni bleščeči uniformi. Toda tisti, ki zemljo ljubijo in to je večina, jo tudi pridno in vestno obdelujejo. In tega se nekdanji koloni — tlačani prav dobro zavedajo. Zavedajo se pa tudi glasniki razlaščenih, sicer jim ne bi prav prišla vsaka njiva, ki ni več tako lepo zelena kakor je bila nekoč v «starih lepih časih» — Da, da časi se spreminjajo — «Voce libera».. —

Ovire železniške direkcije pri „belem vlaku"

Predstavniki osmih kulturnih krožkov, ki so se udeležili izleta v Bohinj z «belim vlakom» so 25. t. m. izročili železniški direkciji in polkovniku Gardnerju protestno pismo, v katerem protestirajo proti oviram, na katere so naleteli na progi od postaje Sv. Andreja do Opčin. Sodijo, da ovire od strani železniške oblasti niso bile slučajne, ampak, da so bile v naprej premišljene, v najboljšem primeru pa gre za brezbrižnost od strani uprave.

Ugotavljamo, da na take ovire še ni naletel «beli vlak», ki vozi iz Trsta v Trbiž. V tem primeru se izletniki seveda ne vozijo na smuko v Jugoslavijo ampak v Italijo. Razne šovinistične organizacije v Trstu izrabljajo tudi take izlete v politične namene. Onim izletnikom pa, katerim gre le za športni užitek in razvedrilo po delu, nekateri na tak način ovirajo njihovo športno udejstvovanje.

TRŽAŠKI DNEVNIK

Tržaško delavstvo proti naklepom imperializma

Že ves čas od osvoboditve je tržaška industrija v zastoju, pomorskega prometa in trgovine pa skoraj sploh ni. Res je sicer, da vlada brezposelnost v vsem zapadnem svetu, toda take brezposelnosti in takega mrtvila, kot je v Trstu, ni nikjer. Drugje je brezposelnost posledica vojnega uničenja in kapitalističnega sistema, v Trstu pa povzroča brezposelnost poleg omenjenih objektivnih činiteljev predvsem politika okupacijske vojaške uprave in industrijcev, ki delujo na tem, da bi še to malo industrije, ki dela, popolnoma zamrla.

Vsem je še v spominu izjava polk. Bowmana na neki tiskovni konferenci, ko je dejal, da bo tržaška industrija proizvajala odpirače za škatle in čepovlake in vse delovanje vojaške uprave je le potrdilo to njegovo izjavo. Ladjedelnic niso obnovili, paroplovne družbe so registrirale svoje ladje v Genovi in Benetkah, zavarovalne družbe so se izselile. Ladjedelnice le delno delajo in še sedanje njihove zmogljivosti niso izčrpali, saj so odklonili vsa naročila iz tržaškega zaledja. Bolj prozornega dokaza sabotiranja tržaškega gospodarstva sploh ni bilo mogoče dati. Niso pa le odklonili naročil, ki so jih dale za tržaško industrijo zaledne države, temveč ovirajo in onemogočajo vse trgovinske stike z njimi. Vse to seveda načrtno, da bi bil Trst le vojaško oporišče in prav nič drugega ter da bi tako popolnoma zasužnjili tržaško delavstvo ali pa ga prisilili na izselitev.

Posledice te politike so seveda odpusti z dela, krčenje delovnih ur, slabe mezde ter nizka življenjska raven na splošno, da ne govorimo o prostituciji, črni borzi itd. Proti vsem tem zlim posledicam se delavci odločno bore, bore se, ker vedo da gre za njihov obstoj in obstoj njihovih otrok. Vsi poskusi delodajalcev, da bi to borbenost delavcev zmanjšali, so doslej kljub raznim spletkam Delavske zbornice propadli, nasprotno, celo mnogi delavci, včlanjeni v tej zbornici, so spregledali in razumeli, da njihovi voditelji izdajajo njihove interese. Spričo te enotnosti in borbenosti delavstva so se morali delodajalci marsikateri svoji nameri odpovedati in se pogajati z delavci. Vse delavstvo se zato zaveda svoje moči in odločno zahteva dela za vse in boljše delovne in mezdne pogoje. Zato se bo tudi vse delavstvo zbralo v nedeljo ob 11.30 dopoldne pri Sv. Jakobu na velikem sindikalnem zborovanju. To zborovanje bo delodajalcem in vojaški upravi opomin, da ne bo mogoče iti preko volje delavcev, ki ne bodo nikoli dopustili, da tržaška industrija polagoma izumre in da bodo morali njihovi sinovi iti za zaslužkom v tujino. Tržaško delavstvo se bo z vsemi silami borilo proti tem načrtom.

ZAM povabljena v Ženevo

Švicarska svobodna mladina je poslala ZAM sledeči dopis, s katerim vabi tukajšnjo ZAM na svoj kongres, ki bo v Ženevi.

Dragi prijatelji, prisrčno vas vabimo, da pošljete delegacijo na naš kongres, ki bo od 26. do 29. marca v Ženevi. Namen kongresa je, da pojasni dolžnosti švicarske mladine v borbi za neodvisnost domovine, za mir, za svobodo demokratičnih organizacij ter dolžnosti v borbi proti moralni pokvarjenosti mladine, katere vzrok je ameriška propaganda. Med drugim se bo kongres pečal tudi z naslednjimi vprašanji: 1. Utrditev naše organizacije, 2. Enotnost demokratične mladine, 3. Borba za dosego pravic delavske mladine, 4. Pomoč demokratični Grčiji. Med kongresom bodo javne prireditve. Tuji delegati pa bodo na kongresu lahko orisali borbo mladine v njihovih deželah.

Prosimo vas, da nam takoj odgovorite na naše vabilo in vam obenem, dragi prijatelji, pošiljamo bratske pozdrave.

Švicarska svobodna mladina

Mesec demokratičnega mladinskega tiska

Glavni odbor ZAM, ki je sprejel načrt za «mesec mladinskega demokratičnega tiska», katerega program je razširitev dopisniške mreže, nabiranje prostovoljnih prispevkov za nakup mladinskega tiskarskega stroja in pa širjenje mladinskega demokratičnega tiska med vso demokratično mladino, je z gotovostjo računal na pomoč vse mladine, ki je tudi tokrat, kot vselej dokazala, da pravilno razume pomen te nove akcije.

Z navdušenjem so začeli nabirati mladinci in mladinke iz vseh krajev Tržaškega ozemlja prostovoljne prispevke, da bi tako omogočili nakup mladinskega tiskarskega stroja. V ta namen so v raznih krajih priredili zabavne in kulturne prireditve, ki so prav lepo uspele. Geslo naše mladine je «Vse za mladinski linotyp». Nihče noče zaostajati, zato pa tekmujejo razni okraji med seboj, da bi bili najboljši v tej nabiralni akciji. Tržaška antifašistična mladina, ki se hoče čim bolj izkazati, je sklenila, da priredi v soboto dne 7. t. m. v prostorih «Poligrafici» mladinski ples, katerega čisti dobiček bo namenjen nakupu mladinskega linotypa.

Druga naloga, ki so si jo postavili mladinci je nabiranje novih naročnikov za mladinski tisk. Mladina dobro ve, da je mladinski demokratični tisk voditelj in glasilo borbe vse demokratične mladine, zato je sklenila, da bo v mesecu mladinskega tiska pridobila čim več novih naročnikov, ki bodo tako obveščeni o vseh mladinskih problemih, o življenju mladine v svetu in o svetovnem in krajevnem političnem položaju. Trdno je odločena razširiti mladinski tisk med vso demokratično mladino in zato lahko verujemo besedam mladinca iz Kopra, ki je z navdušenjem izjavil «Naša je dolžnost, da pridobimo v tem mesecu toliko naročnikov, da ne bo nikogar več, ki ne bi bil naročen na mladinski časopis. In uspeli bomo!»

Tudi vprašanje dopisnikov, ki naj bi poročali o vseh mladinskih problemih je zelo važno, saj zavisi od njegove dobre izvedbe v veliki meri izboljšanje mladinskega tiska.

Z dobro izvedbo «meseca mladinskega tiska», bo mladina prispevala največji delež svojemu tisku v borbi proti imperializmu za dosego boljšega in srečnejšega življenja na našem ozemlju.

Čitatelji «PRIMORSKEGA DNEVNIKA»! Dopisujte v svoj edini dnevni list!

KOLEDAR

Sreda 4. februarja
Bojana, Draž
Sonce vzhaja ob 7.23, zahaja ob 17.12. Dolžina dneva 9.49. Luna vzhaja ob 3.24, zahaja ob 12.02.
Jutri 5. februarja
Agata, Dobrana

Spominski dnevi

1815 se je rodil v Osijeku Josip Juraj Strossmayer, kulturni hrvatski delavec in patriot.
1881 se je rodil Klim D. Vorošilov, maršal Sovjetske zveze.

PRESKRBA

Vpisovanje za vsa racionirana živila za marec-junij. Do 17. t. m. morajo biti dokončana vpisovanja za vsa racionirana živila po potrošnikih mesta in podeželja na navadne in dodatne živilske nakaznice vstevši AVISS.

Za vpisovanje ostalih živilskih nakaznic (prednostnih) za reveže, brezposelne in upokojence bomo objavili v naslednjih dneh.

Testenine za tovarniške, civilne in podporne menze. Vsi lastniki oziroma uprave omenjenih menz morajo dvigniti danes pri občinskem prehranjevalnem uradu nakazila za testenine za prvo polovico tega meseca.

Razdeljevanje drv. Pri prodajalnah v ul. Parini, Madonna del Mare ul. Kolonja ter na Istrski cesti se nadaljuje razdeljevanje drv na odrezke 25-d, 23-d nakaznic AVISS ter na odrezke 6-f in 13-f prednostnih nakaznic revežev, brezposelnih in upokojencev.

Cena: 600 lir za dolga drva, 700 lir za kratka drva.

ENOTNI SINDIKATI

ES kmetijske stroke obvešča vse odbornike, predstavnike in zaupnike, da pridejo na sestanek, ki bo v četrtek 5. februarja ob 18 v ulici Imbriani 5.

Kemična stroka. Jutri ob 20 bo v ul. Zonta sestanek upravnega odbora.

Prevozniška stroka. V petek ob 19 bo v ul. Zonta sestanek upravnega odbora.

Gradbena stroka. Jutri 5. t. m. ob 18 se sestane glavni svet in zaupniki te stroke na sedežu v ul. Imbriani 5. Zaradi važnosti, sestanka, naj se omenjeni sestanka gotovo udeleže.

Zveza ES zavarovalne stroke. Jutri 5. t. m. ob 18.30 se sestane glavni svet v ul. Zonta 2.

Kemična stroka. Jutri ob 20 se sestane glavni svet v ul. Zonta 2.

Prevozniška stroka. V petek ob 19 se sestane glavni odbor v ul. Zonta 2.

ES tiskovni urad. V četrtek ob 17.30 je v ul. Imbriani 5 sestanek tiskovnih referentov.

Skupščina uslužbencev v ACEGAT-a

Vsi uslužbenci ACEGAT-a imajo jutri 5. t. m. ob 17 v ul. Conti 11 splošno skupščino. Na dnevnem redu je vprašanje podjetniške živilske zadruge in drugi sindikalni problemi.

URADNE OBJAVE

Glavni stan civilne policije obvešča vse lastnike barov, gostiln, kavarn itd., da bodo 10. t. m. lokali lahko ostali odprti do 4 zjutraj.

ŠOLSTVO

Uprava Slovenskega dijaškega doma v Trstu vabi starše na roditeljski sestanek, ki bo v nedeljo dne 8 t. m. ob 9 dopoldne v prostorih dijaškega doma. Po sestanku bo v domu Prešernova proslava.

PROSVETNA DRUŠTVA

Pevski koncert kulturnega krožka Magajna. Nocoj ob 20 bo v kulturnem krožku Magajna pevski koncert. Nastopili bodo učenci šole italijanskega kulturnega centra, ki jo vodi prof. Elda Botteghelli-Petri. Na sporedu so Verdijeva, Gounojeva, Donizettijeva, Ponchiellijeva, Rossinijeva in Pavčičeva dela.

Tovarniški koncert v ILVA-i. Nocoj ob 17 bo pevski odsek italijanskega centra za ljudsko kulturo priredil koncert v kulturnem krožku Coj (ILVA). Peli bodo Bruna Ronchin, Peter Filippi in Raimondo Botteghelli.

Prosvetno društvo «V. Šmuc» v Vicolo Ospedale Militare 2 javlja, da je danes zadnji dan «Razstave naše knjige» v društvenih prostorih. Opozarjamo vse člane, da ne zamude te prilike in si ogledajo lepe zbirke naših novih knjig.

ZPP

Zveza primorskih partizanov vabi vse člane pevskega zbora, da se udeleže pevske vaje, ki bo jutri 5. t. m. ob 19.30 v prostorih kulturnega krožka Kraljič v Domu pristaniških delavcev. Vabimo pevce da se gotovo udeleže vaj.

RAZNO

Kmetijska prodajna in nabavna zadruga v Trstu obvešča vse svoje člane in odjemalce, da je te dni ponovno prejela pošiljko cepljenih trt in korenjakov ter najzgodnejšega semenskega krompirja iz Holandske (vrsta Esterlingen in Bintje).

Člani so vabljeni, da dvignejo čim prej koruzo, oziroma moko za krmo, ki je dospela iz Jugoslavije. Blago se deli v skladišču v ul. Foscolo št. 1, v prodajalni v ul. Mercadante 4 ter v Miljah v ul. Marzini št. 1.

Zveza gluhonemih vabi vse svoje člane, da se udeleže skupščine, ki bo v nedeljo 8. t. m. ob 15 v prostorih Delavske športne zveze v ul. Conti 11, kjer bo izvoljen tudi upravni odbor. Zaradi važnosti sestanka prosimo točnost in polnoštevilno udeležbo.

Fotografska razstava v Zavezniški knjižnici, s panorami ameriških mest je odprta vsak dan od 10 do 13 ter od 16-21. Razstava obsega več slik New Yorka, New Orleansa, Pittsburga, Philadelphije, Bostona, Hollywooda itd.

Rojstva, smrti in poroke

Dne 3. februarja se je rodil 1 otrok, umrlo je 6 ljudi, porok pa je bilo 5.

CERKVENE POROKE: trgovec Albin Bachi in trg. pomočnica Nerina Derni, uradnik Marij Luzzatto in uradnica Lija Lafata, trgovec Erminij Zigrino in zasebnica Suban Ervina, zdravnik Fulvio Toyc in zasebnica Lilija Bonora, natakar Gilbert Legler in zasebnica Madera De Angeli.

UMRLI: 74-letni Anton Dodič, 77-letni Luka Solarino, 64-letni Nikolaj Salmoni, 74-letna Čok Franka, 65-letni Ugo Markovič, 86-letna Matilda Svatovič.

Planinsko društvo

PDT - Nove društvene izkaznice. Vsi člani PDT naj se javijo čim prej v društveni pisarni na trgu Ponterosso 6, II, da dvignejo novo dokončno društveno izkaznico in sicer vsak ponedeljek, sredo in petek od 19.30 do 20.30. Ob tej priliki naj poravnajo zaostalo članarino. S seboj naj prinesejo eno sliko za legitimacijo.

DAROVI IN PRISPEVKI

Za politične pripornike darujejo delavci za pogozdovanje Griže nad Dolino 4130 lir.

Partizani niso sami

Naše ljudstvo neprestano zbira in daje svoje prispevke za plačanje globe, na katero je bila obsojena skupina partizanov zaradi znanega «incidenta» na Opčinah. Stalno prihajajo posamezniki in prinašajo svoj prispevek. Partizani zares niso sami, ampak vse, zares vse demokratično ljudstvo je z njimi.

Prebivalstvo Plavij 4560 lir, prebivalstvo Jelarjev 878, skupina delavcev Cave Gorlato - Jelarji 2138, Slovenske italijanske antifašistične žene Sv. Križa 2000, delavci ILVE 18.242 lir, prebivalstvo Skednja 1515, prebivalstvo Domija 3461, prebivalstvo Boljunca 5200 lir, Kocjančič Elizabeta 150 lir, po 100 lir: Turko Albina, Tončič Marija, Medveščck Rudolf, German Marija, Waldestein Federik, Vardabasso-Marija, Ribarič Marcel, Vekiet, Persič Ivan, Roblek Janni, N. N., Kalin, Tončič 118 lir; Koslovič Pina 60 lir; po 50 lir: Merlič Peter, Cerovac Marija, N. N., Mahnič Franc, Cek Marcel, Bubnič Anton, Jaksetič Armando, Cunjak Renato, Jaksetič, Pangerc Adolf, Ferlan Henrik Cernivar Peter, Destradi Ivanka, Bonces Nerina, Modena Viktor; po 40 lir: Klarič Roman, N. N., Abondanza po 30 lir: Kocjančič Marija, Gropajc Rozalija, Marlič Ivan; po 20 lir: Sturm Albina, N. N., Pečar Marija, N. N., Železnik Marija, N. N.; Bernobič 10 lir. Nabrano v Tržaškem arzenalu: v delavnici kotlov 892, v delavnici cevi 747, mehanična delavnica 1125, kovači 630, kleparji 325, mehaniki 3645, zidarji 1125, nemeščenci bazenov 1250, krovni mehaniki 3000, instalaterji 990, mornarji 500, menza 1270, strojni oddelek 625, električarji 620, mizarji 14560. Valenčič Marta 100 lir, žene iz gornjega Rojana V. terena so nabrale 2060 lir. Podbrščck Draga 100 lir, Sirk Vida 100 lir, Maule Vida 100 lir, Stepančič Alma 100 lir, Jagodič Albina 100 lir, Milani Pina 100 lir. N. N. 50, Valič Franc 50, Lenardon Zora 50, Mirt Marija 50, Mislej Fani 50, Čuk Nada 50, Davide Angela 50, Fontanot Lidija 50, Trobec Tončka 50, Karič Ivanka 50, Bigulin Ivanka 50.

Nadalje darujejo po 100 lir: Škabar Alojz, Sedmak Angel, Mariga Emilij, Tence Ivan, Maver Danilo, Žerjal Srečko, Bogatec Franc, Švab Jakob, Gozdan Natale, Bernardis Ivan, Besednjak Ivan, Suselj Franc; Novak Angela 80 lir, Košuta Franc 70 lir, Košuta Srečko in Verginella Franc po 60 lir; po 50 lir: Košuta Slava, Tetjak Rudi, Cotič Hadrijan, Magajna Karlo, Bogatec Marij, Soban Bruno, Bogatec Ferdo, Tence Boris, Tretjak Srečko, Košuta Gizela, Kodrič Albin, Košuta Mundi, Košuta Ivan, Tence Slavko, Sulčič Anton, Sulčič Virgilj, Padovan Alojz, Sulčič Lado, Bole, Sedmak Albert, Sedmak Albin, Sossič Ivan, Košuta Vera Sedmak Ivan, Gulič Franc, Bogatec Alojz, Sulčič Albert, Vidoni Ivan, Primani Lucija, Cedelnik Marcela, Aprasio Marija, Barini Berta, Natlačen Lojzka, Novak Marija, Žagar Dorica, Žetko Dragica, Grgič Karlo, Vello Atilio, Pegan Silvij, Laurenti Jurij, Carli Viktor; Sedmak Lucijan 45 lir; po 40 lir: Rina Kozman, Godeas Viktor, Gaio Bruno, Sedmak; po 35 lir: Cepek Jože, Polli Anton, Sedmak Danilo; po 30 lir: Pahor Rudi, Zocchi Viktor, Kobal Artur, Ptocek Rihard, Novak Ivana, Prašelj Dora, Andlovec Kristina, Stoka Frida, Bratoš Arnida; po 25 lir: Jursinovič Josip, Lussi Alfred, Maganja Cvetko; po 20 lir: Tence Viktor, Bogatec, Kobač Boris, Sedmak Marij, Košuta Drago, Spezzamiglio Jurij, Valenčič Marija, Rener Roza; po 15 lir: Piščano Pavla, Maganja Berto; po 10 lir Pohor Just, Kuret Kai.

Literarni večeri v Prešernovem tednu

4. februarja bo v Trstu v dvorani tiskarjev v ul. Trento 2/II. ob 20 literarni večer, na katerem bodo brali iz svojih del književniki: dr. Vladimir Bartol, dr. Andrej Budal, dr. Igo Gruden, Zora Jugova, Ludovika Kalanova, Ivo Marinčič, Zdravko, Ocvirk, Jože Pahor, dr. Boris Pahor, Mara Samsa in Stane Stanič.

5. februarja ob 20 bo v Kopru literarni večer z istim sporedom kot v Trstu.

Draginjska doklada za februar-marec ostane nespremenjena

Včeraj zjutraj so se zveza industrijcev in sindikalne organizacije sporazumele, da ostane draginjska doklada za februar-marec nespremenjena, to je enaka draginjski dokladi za december 1947 in januar 1948, tudi če bi se indeks cen življenjskih potrebščin med tem znižal.

Sindikalne organizacije in delodajalci so se poleg tega obvezali, da se bodo pred koncem marca 1948 pogajali o sporazumu, ki bo določil novo draginjsko doklado, če bi padel indeks cen.

„Gospodarstvo"

Izšla je 11. številka «Gospodarstva, časopisa za gospodarstvo na Tržaškem ozemlju s sledečo vsebino: Nalagati davke je lahko. — Trst med Jugoslavijo in Italijo. — Razvrednotenje franka. — Industrializacija Slovaške in Trst. — Bari išče zveze z Jugoslavijo. — Tržaške ladjedelnice v krizi. — Proizvodnja kraškega in istrskega kamna. — Svetovni pomen sovjetsko-angleške trgovinske pogodbe. — Najdonosnejša angleška industrija ogrožena. — Zvezna proga Sežana-Dutovlje. — Vprašanje tranzita v tržaškem zaledju. Razen tega je v časopisu lep tržni pregled in vestnik Slovenskega gospodarskega udruženja. Dobi se in naroča pri upravi v Trstu, ul. Ruggero Manna 29, kakor tudi v vseh večjih trafikah in papirnicah.

Občni zbor Zveze tržaških visokošolcev

V četrtek, 5. t. m. ob 17 bo v krožku «Poligrafici» v ul. Trento 2/II seja Zveze tržaških visokošolcev s sledečim sporedom: Otvoritev, izvolitev volivne komisije, politični pregled predsednika, vprašanje vpisnine in visokošolskih pristojbin, izvolitev izvršilnega odbora.

Vabljeni so vsi člani, da se te seje udeležijo.

Absolventi tehničnih šol zahtevajo vstop na univerzo

V zvezi z borbo dijakov tehničnih šol za njihov dostop na univerzo smo prejeli od nekega slovenskega dijaka pismo, ki ga v celoti objavljamo.

Spoštovano uredništvo, kot slovenski dijak tehnične šole v Trstu, se obračam na naš slovenski časopis, ki je bil vedno prvoboritelj ne samo pravic slovenskega ljudstva, temveč vsega prebivalstva, da bi objavili tole moje pismo.

Že lani smo dijaki tehničnih šol sprožili kampanjo za naš dostop na univerzo. Takrat smo tudi stavkali. Vendar pa nismo uspeli, ker je okupacijska VU zavzela stališče, da ne more spreminjati šolskih zakonov. S tem je v zvezi s čisto šolskim vprašanjem načela tudi politično ter prejudicirala povezanost Trsta z Italijo.

Letos smo zopet pričeli z borbo za dosego svojih pravic, ki nam jih je vzela fašistična Gentilejeva šolska reforma. Kako velika krivica se nam godi, lahko vidimo iz dejstva, da nas je v Trstu preko 2000 dijakov, ki obiskujemo razne tehnične šole. Naš učni program je v veliki meri sestavljen iz predmetov, ki jih druge srednje šole nimajo, ali vsaj ne v toliki meri. Medtem ko se dijaki drugih srednjih šol lahko vpišejo na univerzo, nam to ni dovoljeno (razen na ekonomsko fakulteto), čeprav imamo za to večje pravice iz razloga, ker se v tehničnih šolah učimo predmete, ki bi jih lahko izpopolnili na univerzi. Ne mislim tukaj za vse fakultete, temveč samo za tehnično, predvsem za inženjerijo in arhitekturo. Nočem s tem reči, da se dijaki drugih srednjih šol ne bi smeli vpisati na tehnično fakulteto, pač pa mislim, da imamo pravico do vpisa tudi mi.

Če pogledamo šolsko življenje v drugih državah kot SZ, ZDA, Franciji, Jugoslaviji itd. vidimo, da imajo absolventi tehničnih šol celo prednost pri vpisu na tehnično fakulteto.

Pri vsem tem se mi zdi čudno, da tukajšnja okupacijska VU ne «more» spremeniti Gentilejeve reforme. Kako to, da je okupacijska VU to mogla leta 1944 v Palermu ter dovolila dijakom tehničnih šol dostop na univerzo. Nedvomno ima zato svoje razloge, ki se izkristalizirajo v njeni splošni imperialistični politiki: Trst naj postane vojaška baza. Čemu naj bi potem potrebovali inženjerjev, arhitektov itd?

Prepričan sem, da je problem, ki sem ga iznesel, skupen vsem dijakom tehničnih šol ter da bomo v naši pravični borbi dobili polno podpore od vsega demokratičnega ljudstva Tržaškega ozemlja.

Zahtevi dijakov tehničnih šol po dostopu na univerzo se v polni meri pridružujemo, ker se godi velika krivica ne samo dijakom, temveč vsemu prebivalstvu Tržaškega ozemlja. Trst je industrijsko mesto in mora tako tudi ostati. Zato pa potrebuje svojih tehničnih strokovnjakov!

Kakor smo že rekli, bomo dijake v polni meri podprli, želimo pa, da se tudi za bodoče sami oglasijo ter razpravljajo o tem važnem problemu.

Natečaj za osnutek lepaka za proslavo prvega maja 1948 v Trstu in Tržaškem ozemlju

Odbor za proslavo prvega maja 1948 v Trstu in Tržaškem ozemlju razpisuje natečaj za osnutek lepaka za prvomajsko proslavo.

Osnutek mora biti v skladu s to proslavo, t. j. mora predstavljati: okrepitev protikolonialne in protiimperialistične fronte, zvezo med delavci in kmeti, slovansko-italijansko bratstvo, neodvisnost Tržaškega ozemlja, obnovo in afirmacijo pravic delovnega ljudstva. Tolmačenje in kompozicija sta svobodni.

Lepak mora vsebovati sledeč napis: Prvi maj 1948 v Trstu in Tržaškem ozemlju.

Osnutek mora imeti format 70×100 cm. Osnutek je treba predložiti v dokončni obliki izdelanega na lepenki ali na papirju v okviru ali nalepljenega na lepenko, tako da je možna takojšnja reprodukcija. Osnutek je lahko eno, dvo ali trobarven.

Vsak natečajnik more predložiti kvečjemu tri osnutke.

Osnutke je treba predložiti najkasneje do 12 ure 15. marca 1948 v ulici Zonta 2/II tel. 3998.

Vsak osnutek mora biti označen z geslom, ki mora biti napisano tudi na ovitku, v katerem je zalepljeno ime in točen naslov.

Odločitve natečajne komisije so dokončne.

Natečajno komisijo sestavljajo 4 člani koordinacijskega odbora in 3 umetniki, ki jih izbere koordinacijski odbor.

Prva nagrada je 50.000 lir, druga pa 20.000 lir. Odbor si pridržuje pravico, kupiti tudi druge upoštevanja vredne osnutke. Nagrajeni osnutki postanejo last Odbora za proslavo prvega maja.

Nenagrajene osnutke morajo natečajniki dvigniti do 15. maja 1948. Osnutki, ki jih ne bi dvignili, postanejo s tem last odbora.

S svojo udeležbo sprejema vsak natečajnik pravilnik natečaja samega.

Iniciativni odbor
za proslavo prvega maja 1948.
v Trstu in Tržaškem ozemlju

Bombe v Ljudskem vrtu

Čuvaj v ljudskem vrtu pri ul. Giulia, Cuoco Bruno je včeraj ob 9.15 prinesel na policijo v ul. Cologna pločevinasto škatlo, v kateri sta bili dve ročni bombi tipa «Breda» v popolnoma dobrem stanju.

Čuvaj je izjavil, da je našel škatlo z bombami približno 50 m od glavnega vhoda proti ul. Marconi.

Aretacije

Na podlagi tiralice tukajšnjega sodišča je policija aretirala Julijo Starc pok. Ivana iz ulice Moelli 17, Henrika Nicolettija pok. Josipa iz Kapucinske ul. 4.

Iz varnostnih razlogov pa so aretiali 23-letno Sonjo Budal, hčerko Alojza, iz Prvačine.

Neprijetno presenečenje

Zelo neprijetno sta bili presenečeni Rupel Marija stara 42 let in 47-letna Ulčč Berta, obe s Kontovela št. 98, ko sta se včeraj vrnili domov. Naši sta namreč vrata v stanovanje vlomljena in razmetano obleko in perilo, kar ga je pač še ostalo.

Neznani tatovi so namreč izrabili njuno odsotnost, vlomili v stanovanje, prebrskali vse predale in odnesli več kosov obleke, perila, nekaj denarja in zlatnine v skupni vrednosti 140 tisoč lir. Civilna policija s Proseka vodi preiskavo, da bi izsledila tatove.

Hlače so klatili

Po navadi otročaji, kadar je sadje zrelo, gredo v tuje vrtove in tam skrivaj klatijo jabolka in hruške, ker pravijo, da je ukradeno sadje najboljše. Na Opčinah pa so tatovi še bolj iznajdljivi in so prejšnjo noč klatili amerikanske hlače.

Včeraj zjutraj je Ferdinanda Conti iz Železničarske ulice na Opčinah javila policiji, da je razobesila prejšnji večer na svojem balkonu troje amerikanskih vojaških hlač, ki jih je oprala, da bi se čez noč posušile. Ko je drugo jutro pogledala na balkon, ni bilo o hlačah ne duha ne sluha.

Kako nastajajo „incidenti" ali o „objektivnem" pisanju „Voce libera"

Včerajšnja «Voce Libera» je pod mastnim trikolonskim naslovom «Tajinstveno izginotje dveh civilnih policajev in angleškega motociklista» objavila zopet strupen članek v okviru svoje protijugoslovanske gonje. V članku pravi, da sta dva policaja, ki «zelo dobro» poznata teren, padla v zasedo jugoslovanskih straž tostran meje, nakar da so ju odpeljali preko meje.

Stvar pa je potekla malce drugače, kot jo opisujejo vedno dobro informirani pisuni «Voce Libera». Civilna policaja Pastrovicchio Elij iz Novigrada in Gasparut Leopold z Livka sta 2. februarja ponoči dobila nalog, naj gresta na patruljo kakih 600 m vzdolž meje. Zaradi teme pa sta zašla in prestopila mejo za kakih 100 metrov, ne da bi to opazila. Patrulja obmejne straže JA ju je ustavila in jima povedala, da sta 100 metrov globoko na jugoslovanskem ozemlju. Odgovorila sta, da tega ne vesta, češ da ne poznata dobro terena. Zato so ju odpeljali na svoje poveljstvo, saj je po vseh mednarodnih predpisih prepovedano prekoračiti mejo.

Oba sta izjavila, da so z njima ves čas zelo lepo ravnali in da se ne moreta nad ničemer pritoževati.

Kar se angleškega vojaka tiče, ki da se je vežbal s svojim motociklom ravno tik ob meji, kot da bi res no bil imel drugje prostora, sploh ne ve nihče nič povedati, ker se ni tam vozil noben motociklist.

Tako služi torej «Voce Libera» prav pridno svojim gospodarjem, ki si vedno izmišljajo obmejne incidente, le da lahko blatijo Jugoslavijo ter pitajo svojo javnost z lažmi in izmišljotinami. Tako pravi to nacionalistično troblo, da sta policaja «benissimo» poznala mejo, policaja pa sta izjavila jugoslovanskim obmejnim oblastem, da sta zelo slabo poznala obmejne kraje in da sta zato zašla. Kot se vidi, je «Voce Libera» bolje informirana kakor sama policaja, ki sta v tem primeru prizadeta, kar seveda spada v «objektivno poročanje demokratičnega tiska», o katerem nam tako radi pridigajo.

Vsekakor bi bilo bolje, da bi poveljstvo policije, ki je o tem dogodku tako hitro obvestilo «Voce», raje bolje poučilo svoje policaje o poteku meje in jih opremilo z boljšimi specialkami, če jih sploh znajo brati.

FIZKULTURA

1. maj - praznik mladosti

se bliža z naglimi koraki. Mladina se že vestno pripravlja za dostojno proslavitev. Telovadci neumorno na delu

Kdo se ne spominja z veselim srcem lanskoletnega praznika dela 1. maja.

Prvi maj! Najbolj praznovan praznik po vsem svetu, tako rekoč mednarodni praznik, ki ga milijonske množice delovnih ljudi z veseljem in dostojanstvom praznujejo In tako tudi v Trstu. Najbolj zgodnji v pripravah so brez dvoma telovadci. Pripravljajo se, ker vedo, kakšen je občutek, ko nastopajo pred ogromno množico starejših, katerim zaradi let ni več dana možnost fizkulturne aktivnosti. Spominjajo se vseh nastopov, spominjajo se krasnega ruskega filma «Praznik mladosti», kjer so vzorno izvedene vaje in prekrasno prelivanje barv zapustile pri vseh prisotnih neznansko presenečenje. Da, tudi mi moramo tako dostojno proslaviti ta veliki dan, kot ga praznuje mladina Sovjetske zveze in sploh mladina demokratičnih narodov.

Vsako jutro že ob sedmih se raz odprta okna kulturnega krožka v ul. Trento v tišino komaj prebujajočega se mesta začuje štetje ali celo ona znana fizkulturna koračnica «Že nam sonce lepše sveti...» po kateri mladinci izvajajo svoje elegantno sestavljene vaje.

Toda ni časa. Treba je dalje in kmalu smo pred Domom pristaniških delavcev. Mala dvorana je prepolna telovadk in telovadcev nad 18. leti starosti. Člani, katerih vaje so izredno efektne, jih izvajajo po melodiji borbene partizanske pesmi «Hej tovariši... in verjemite, težke so, nekako komplicirane, toda za pogled naravnost sijajne.

Tudi dekleta ne zaostajajo. Ravno nasprotno. Vitka telesa, s prirojeno elastičnostjo in eleganco pridejo do izraza v vajah. Navdušene so. Tu vidite od delavke do uradnice in študentke, ki žal morajo le prekmalu zapustiti dvorano, kajti delo oziroma šola jih kliče.

Lepe ure, polne veselja, prisrčnega smeha in prijetnega napora. Nobenemu ni žal, da jih obiskuje.

Kaj pa mislijo ostali, ki se še niso udeležili teh vadbenih ur? Pohitite množično! Mladinci in mladinke, vaša prva jutranja pot naj vas povede v dvorano kulturnega krožka v ul. Trento 2/II, člani in članice pa pohitite v dvorano Kraljiča v Domu pristaniških delavcev. Pričetek vaj točno ob 7 zjutraj.

Prvi maj se približuje in nas kliče, da skupno z vsemi delovnimi množicami dostojno proslavimo praznik dela in mladosti...

Lep uspeh „teka okoli Umaga"

V nedeljo so prvič v Istri imeli zimsko lahkoatletsko prireditev. Uspeh tega teka in veliko število udeležencev jasno pokazuje, kakšen razmah je zavzel istrski šport in je obenem vabilo koprskemu odseku ZDTV, da se večkrat organizira take prireditve.

Zvečer je bilo v dvorani Arrigonija razdeljevanje nagrad. Levji delež v tej tekmi je na vsak način odnesel Piran s svojo izredno lahkoatletsko sekcijo pod vodstvom znanega Corsija, vendar so atleti Umaga, da ravno novinci v tej panogi, bili precej trda kost in v bodoče bodo prav gotovo dosegli še lepše uspehe. Prvo mesto v skupini pod 18 leti je dosegel Bartole Marino (Piran) v času 3'9", 2. Zamaro Mario (Piran) 3'10", 3. Pagliero (Piran) 3'15", 4. Chebat (Piran) 3'20", ostali do 10. mesta so dosegli isti čas kot četrti.

2000 m (nad 18 leti starosti): 1. Ravalico (Piran) 7'51"5, 2. Lenarduzzi (Umag) 7'55", 3. Pierobon (Piran) 8' itd. Ženske (800 m): 1. Bernič Marija (Umag) 1'53"4, 2. Smilovič (Umag) 1'54", 3. Pozzecco (Umag) 1'60".

Danes zanimiva tekma v košarki: DŠZ ES - Rinaldi

Odbor za košarko pri ZDTV je sprejel pritožbo DŠZ ES ter je določil da se igra ponovi danes ob 20.30 na igrišču DŠZ ES.

Smučarski vlak za Bohinj odpovedan

Adria-Express sporoča, da je bila zaradi izredno slabih snežnih razmer prisiljen odhod smučarskega vlaka, ki bi moral v nedeljo odpotovati v Bohinj, preložiti na kasnejši čas.

Šah

V soboto 31. januarja se je v dvorani Kraljiča končal brzoturnir za prvenstvo društev. Prvo mesto si delijo kar trije tekmovalci in sicer: Filipovič, Gabrovšek in Ocvirk s 7½ točkami. 2. Cepar 6½, 3. Baša, Rener, Volčič 3½, 4. Zerjal 2½, 5. Olio 2, 6. Kranjec 1.

Opozarjamo šahiste, da bodo v zadnjem tednu tega meseca šahovske tekme med prvimi in drugo plasiranimi igralci za prvenstvo društev za mesec januar.

Vabimo vse odbornike šahovskega odseka ZDTV, da se udeleže seje, ki bo jutri 5. t. m. ob 19 na sedežu v ul. Machiavelli 13, II. Zaradi izredne važnosti prosimo točnosti in gotove udeležbe.

Kultura

KNJIGE - GLEDALIŠČE - KONCERTI
RAZSTAVE - FILMI - KRITIKE - DROBTINE

Literarna večera na Opčinah in v Boljuncu

V ponedeljek zvečer so začeli na Opčinah s serijo literarnih večerov, ki jih prireja SHPZ v okviru Prešernovega tedna. Opensko občinstvo je pozdravilo v svoji sredi štiri domače književnike: dr. Andreja Budala, Zoro Košuta-Jugovo, Zdravka Ocvirka in dr. Borisa Pahorja. V lepo okrašeni dvorani jih je predstavil občinstvu predsednik openskega društva prof. Ive Sosič.

Prof. Andrej Budal je čital svojo črtico «Se kapljico», ki je vzbudila splošno zanimanje. Zelo občuteno in dovršeno je prebrala svojo črtico «Glad» Zora Košuta-Jugova. Zdravko Ocvirk je prečital sedem zelo dobrih pesmi in končno se je predstavil še mladi pisatelj dr. Boris Pahor, ki je prečital dve svoji črtici.

Ob zaključku so Openci podarili svojim gostom šopek cvetja..

Sinoči ob 20 je bil drug tak literarni večer v Boljuncu, kjer so nastopili književniki Mara Samsova, dr. Vladimir Bartol in Marinčič Ivo. Predsednik prosvetnega društva tov. Žerjal Rudolf je pozdravil v imenu domačinov došle goste in povedal na kratko njihov življenjepis.

Nato je sledilo čitanje del. Mara Samsova je prebrala svojo črtico iz partizanskega življenja «Hajka», tov. dr. Bartol je prečital novelo «Dva stavka» in tov. Marinčič Ivo je prečital konec svoje novele «Nino» ter dve pesmi: «Jutro na Pivki» in «Našim Stalingrajcem».

Ljudstvo je napolnilo dvorano do zadnjega kotička in napeto sledilo čitanju literarnih del. Med njim in nastopajočimi književniki se je ustvarilo prisrčno ozračje, ki se je proti koncu še stopnjevalo. Ob zaključku se je neka mladinka zahvalila književnikom za njihov literarni večer in jim poklonila šopek nageljnov, ki pa so ga ti namenili za spomenik padlih borcev v Boljuncu.

Ta prva dva literarna večera sta popolnoma uspela. Občinstvo je živo izražalo svoje zadovoljstvo in dokazalo, da je kulturno dorastlo prireditvam te vrste. V obeh krajih so izrazili željo, da bi se književniki v kratkem zopet oglasili med njimi, in zato pričakujemo, da bi prosvetna zveza organizirala še več podobnih literarnih večerov, med našim ljudstvom.

Danes ob 20 bo v Trstu v dvorani grafikov v ul. Trento 2-II literarni večer za tržaško občinstvo, na katerem bo nastopilo devet domačih tržaških pisateljev.

KINO

KINO OB MORJU. 15.30: «Kamniti cvet», Sovjetski film.
ROSSETTI. 15.45: «Žene», J. Crawford, N. Shearer in R. Russel.
FILODRAMMATICO. 15.30: «Usodna dolina», G. Garson, G. Peck.
FENICE. 16.00: «Surova sila», B. Lancaster.
ALABARDA. 15.30: «Mildredov roman», J. Crawford J. Garson.
GARIBALDI. 15.30: «Krinke in bodala», G. Cooper.
ITALIA. 15.30: «Pomladanska parada», Deana Durbin.
MASSIMO. 15.30: «Veliki molk», Loretta Young, Alan Lodd.
ARMONIA. 14.30: «Šejkov sin», R. Valentino, W. Banky.
ODEON. 15.30: «Vrag se spreobrne», J. Artur, R. Cummings.
IDEALE. 15.30: «Morski razbojnik in kneżna».
SAVONA. 15.30: «Sončni zahod», Bette Davis, George Brent.
IMPERO. 14.00: «Most v Waterlou».
NOVO CINE. 15.30: «Mladletonova zvezda», R. Hayworth, J. Cooper.

Radijski sporedi

TRST II (m 224, Kc 1339)
v sredo 4. februarja

11.30. Operne uverture. 12.00. Novi svet. 12.10. Reproducirana glasba. 12.45. Napoved časa in poročila. 13.00. Glasba po željah. 13.45. Lahka glasba. 14.00. Pestra glasba. 14.15. Pregled tiska. 14.29. Čitanje sporeda. 14.30. Zaključek. 17.30. Glasbena fantazija. 18.00. Znani solisti. 18.30. Svetovna književnost. 18.45. Slovenske narodne pesmi — pojeta Dana Ročnik in Roman Petrovčič. 19.00. Radijska povest. 19.15. Operne arije. 19.30. Veseli godci. 19.45. Napoved časa in poročila. 20.00. Dva Straussova valčka. 20.10. Slovenski sindikalni kvintet (prenos iz Ljubljane). 20.30. Pestra glasba. 20.45. Iz zgodovine Tržačanov. 21.00. Služna igra. 22.30.

POZOR!

Naročnikom v Jugoslaviji bomo priložili v prihodnjih dneh položnice.

Vse zamudnike prosimo, da poravnajo zapadlo naročnino ter da na položnici označijo svoj točen naslov.

Uprava

Odg. urednik DUSAN HRESCAK
Tisk Stabilimento Tip. Triestino

BAR - RESTAVRACIJA
« U R B A N »
«ALLA PESCHERIA»
koncert
vsak četrtek, soboto in nedeljo

NEDELJSKI IZLETI
v OPATIJO in LJUBLJANO
z začetkom 15. februarja t. l.
VPISOVANJE PRI VSEH POTOVALNIH URADIH.

SPALNICO
z vzmetmi in žimnicami za 78.000, spalnico za eno osebo za 35.000, kuhinjsko opremo za 38.000, spalnico z štiridelno omaro, dve volneni žimnici, dve postelji, štedilnik, radio, divan, šivalni stroj, jedilnico, dobro blago za moško obleko, posteljno pogrinjalo, zaradi selitve prodam. — SV. IVAN, UL. RAFFAELO SANZIO 20, I.

FRANCOZINJE V TRSTU

OB OBISKU ČLANIC FRANCOSKE DELEGACIJE KATERE SO SE UDELEŽILE KONGRESA JUGOSLOVANSKIH ŽENA V BEOGRADU

Kot smo že poročali, se je na poti z drugega kongresa AFZJ v Beogradu v Parizu zadržala v Trstu delegacija francoskih žena, ki jo predstavljajo Ivonne Pertui, zastopnica Mednarodne demokratične federacije žena, Angele Petrelle in Jeanette Pithani, tajnica sindikata za prehrambeno stroko v Franciji ter poslanka v Narodni skupščini.

Na sedežu mestnega odbora ASIZZ je bila zbrana prijetna družba in vse kazalo, da so se francoske delegatke prav dobro počutile med tržaškimi ženami. Pripovedovale so o položaju v Franciji ter spraševale o raznih vprašanjih, kako živi tržaško delovno ljudstvo, v čem obstoja delo tržaških antifašistik za preskrbo otrok, kako se udejstvuje ženska organizacija na kulturnem, socialnem in političnem področju.

Dva dni so hodile po Trstu in so si ogledale vse tržaško mesto vsemi njegovimi značilnostmi. Zlasti so bile zadovoljne, da so videle resnično sliko tržaškega življenja v njegovih predmestjih; marsikatero opazko so napravile prav na račun številnih izložb, ki dajejo sicer videz bogatega mesta, a kljub temu ne morejo zakriti strašne bede in pomanjkanja. Močan vtis so napravile na nje vojne ladje v pristanišču, in ena izmed njih je vzkliknila: «Tako torej mislijo Anglo-američani zavarovati mir v svetu. Povsod je njihova taktika in politika ista, tako v evropskih, kakor v kolonialnih državah. S tanki in topovi skušajo strašiti delovne množice.»

Z velikim veseljem so se odzvale povabilu, da bi prisostvovale komemoraciji za padlimi žrtvami v rizarni. Skupno z več tisočglavo množico so se uvrstile v sprevod, ki se je pomikal proti mestu, ki je svet vsakemu antifašistu v Trstu in mimo katerega ne bo mogel iti noben Tržačan, ne da bi s srdom pomislil na one, ki so mučili in preganjali naše ljudi, danes pa se pod okriljem anglo-ameriškega imperializma zopet znašajo nad naprednim ljudstvom. Niso se ustrašile dežja, ki se je prav v tistem času lil kot iz škafa, saj so bile same politične preganjanke, saj so se tudi one borile ves čas nemške okupacije v Franciji na strani osvobodilne fronte francoskega naroda.

«Veliko smo slišale o borbi demokratičnih množic Trsta za njihovo neodvisnost, za njihove najgosnovnejše demokratične pravice, o 12 dnevni stavki in o številnih demonstracijah in manifestacijah, na katerih sodelujejo tisočglave množice. Srečne smo, da smo bile na eni izmed teh manifestacij ter se tako s svojimi lastnimi očmi prepričale, kaj misli in kaj čuti to ljudstvo. Prepričale smo se, da žrtve osvobodilne borbe, niso pozabljene, da dobivajo delovne množice ob spominu nanje vedno novih in novih vzpodbud za nadaljnjo borbo. V teh množicah je globoko zakorenjena ljubezen do svobode, ki se je vzbudila v času osvobodilne borbe. Ta borba vaših žena, vsega demokratičnega tržaškega ljudstva, vaša enotnost in strnjenost okoli naprednih organizacij, pa bo tudi za nas nova vzpodbuda za borbo, ki jo vodi francoski narod proti tujim imperialistom.

Francoski oblastniki hočejo spremeniti Francijo po Marshallovem načrtu v domeno anglo-ameriškega imperializma ter francoski narod gospodarsko, kulturno in politično zasužnjiti. Vse bolj narašča v Franciji število brezposelnih, po cestah se podijo otroci brez staršev in prave vzgoje. Trgovci in majhni obrtniki morajo zapirati svoja podjetja, ker ameriški velekapital ne dovoljuje, da bi se razvijala domača obrt in industrija, marveč za dragi denar prodajajo svoje že napravljene izdelke. Toda v demokratičnih množicah Francije vedno bolj narašča odpor, delavci stavkajo in vse bolj se krepi Ljudska fronta in plačana francoska vlada je vedno bolj osamljena. V tej doprinaša velik delež francoska napredna delovna žena.»

Zanimalo nas je, kakšne vtise so odnesle z drugega kongresa AFŽ Jugoslavije.

«Kongres jugoslovanskih žena je pokazal, da so jugoslovanske žene postale v resnici enakopravne ter da se lahko poslužujejo vseh objektivnih možnosti, ki jih jim daje demokratična država ter da sodelujejo pri izgradnji ekonomskega in kulturnega življenja Jugoslavije. V Ljudski fronti imajo narodi Jugoslavije svojo močno politično organizacijo, ki se je prekalila v najtežjih dneh borbe. Jugoslovansko ženo preveva delovni polet in težnja po čim večjem strokovnem znanju, ki vodi h kulturi in prosveti in s tem k boljšemu življenju. Veliko izkušenj smo odnesle s tega kongresa in francoski narod se bo moral še veliko učiti od jugoslovanskih narodov ter voditi odločno borbo proti ameriškemu imperializmu za resnično neodvisnost.»

Naslednjega dne so se poslovile od Trsta in naročile, da naj se zahvalimo Tržačanom za njihovo gostoljubje in da imajo tržaške množice v francoskemu delovnem ljudstvu velikega prijatelja in borbenega tovariša, ki jih bo podpiral v njihovi borbi za neodvisnost Tržaškega ozemlja proti mednarodnemu imperializmu, ki skuša ustvariti iz Trsta vojno oporišče proti naprednim demokracijam in uvesti kolonialni sistem. Francoski delavci in delavke bodo še nadalje vodile borbo za obrambo svojih pravic in za boljše življenje svojih otrok.

Vlak se je že pomikal iz postaje, ko so nam še vedno mahale v pozdrav in na njihovih ustih je zvenela njihova borbena pesem «Za svobodo».

Ob kongresu bivših političnih preganjancev

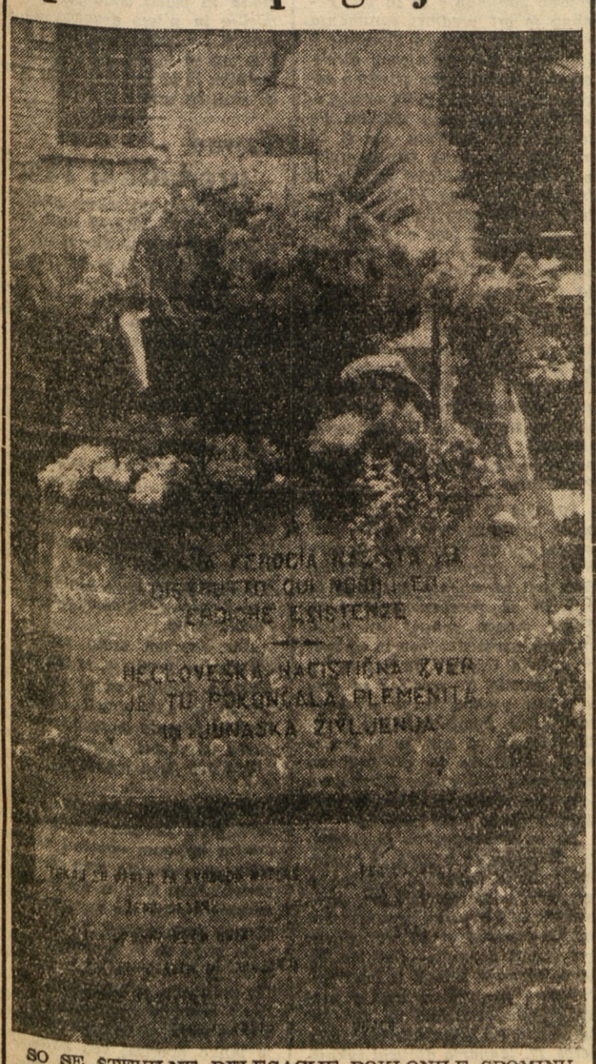

SO SE ŠTEVILNE DELEGACIJE POKLONILE SPOMINU PADLIH JUNAKOV SEŽGANIH V RIŽARNI PRI SV. SOBOTI IN POLOŽILE VENCE NA SPOMINSKO PLOŠČO.

Kupite koledar

GREGORČIČEVE ZALOŽBE ZA LETO 1948

Poverjenike in prosvetna društva prosimo, da čimprej dvignejo knjige pri «Gregorčičevi založbi» v ul. dei Porta 16.

Knjige dobite tudi v knjigarni Štoka v ul. Milano in v knjigarni Fortunat na trgu Sv. Antona Novega.

V vsako družino koledar Gregorčičeve založbe, edini slovenski koledar na Tržaškem ozemlju!

Tržaška industrija ne sme biti več igrača

spletk svetovne reakcije in domačega iredentizma

Tržaška industrija, in sicer njene 3 glavne panoge - kovinska, strojna in ladjedelniška predstavljajo vogelni kamen, na katerem sloni tako rekoč vse gospodarstvo Trsta. Neposredno je v tej industriji zaposlenih največ delavcev. Toda izdelki težke industrije so nadaljni temelj za številne druge industrije v Trstu. Tako je vsa lahka industrija in najrazličnejše obrti kakor mizarska, elektrotehnična, mehanična, kemična itd. odvisna od dobav težke industrije.

V dobi, ko zaradi mednarodnih političnih razmer Tržaško ozemlje pravno še ni urejeno in ko je zaradi tega ves mednarodni železniški, trgovski in pomorski promet Trsta dospel na najnižjo točko, je nujno pretresti pereče vprašanje tržaške industrije, od katere je odvisna bodočnost in obstoj Tržaškega ozemlja. Spletke lokalne in mednarodne reakcije povezane z rimsko vlado De Gasperija in Marshallovim načrtom poskušajo na vse pretege to stanje še bolj zamotati in ne gleda na koristi širokih ljudskih množic otežujejo obnovo in pot k predvojnim razmeram. Zgolj politični razlogi narekujejo, da smo dospeli do tega stanja, ki je za najširše kroge postalo že neznosno. Ni opaziti nobene prave iniciative in zagona, ki ga je videti v vseh drugih državah. Uprave podjetij ne sprejemajo naročil tudi od tam, kjer bi lahko, v tisti meri, ki bi si jih skrbne uprave mogle priskrbeti. Zlasti pa ne upoštevajo naročila in ponudbe iz sosednjih držav iz zaledja, ki bi bila v obojestransko korist.

PO ZADNJIH SONČNIH DNEH, KO SMO VSI KAKOR MARTINČKI ŠLI NA PRISOJNE KRAJE, SO SI PRVA DREVESA NADELA SVOJ POMLADNI PLAŠČ.

Z vidika aktualnih mednarodnih dogodkov vztrajajo na stališču, češ da je tržaška industrija samo del italijanske industrije in trga, kar pa ne odgovarja niti zgodovinski stvarnosti niti sedanjim razmeram.

Da je ta trditev točna, nam dokazuje poročilo priobčeno v «Notiziario industriale», poslano Zvezi italijanskih industrijcev. Podajamo nekaj izvlečkov iz tega poročila.

«Očitno je, da bodo italijanska vlada, italijanska Zveza industrijcev in vse italijanske gospodarske ustanove dale svojo pomoč, (za vzpostavitev industrije namreč), toda je zelo dvomljivo, če bodo pomoč dovolili «slavi», kar bi utegnilo izzvati težke posledice v notranjem življenju Tržaškega ozemlja...» Obnova oziroma vzpostavitev široke italijanske kolaboracije sloni le na «pomoči».

Zaradi tega je nujna preusmeritev dela glede na nove razmere, ki so nastala z ustanovitvijo Tržaškega ozemlja. Ta preusmeritev leži v naročilih iz zaledja in v dobavah surovin v sosednjih državah Srednje Evrope ter odkupa izgotovljenih industrijskih izdelkov. Italijanski trg je že danes prenasičen, dočim bi se po preusmeritvi pridobila nova tržišča in nove razvojne možnosti.

Prav gotovo pa je res, da «slavi» ne bi šli mirno mimo italijanske «pomoči», ki stvarno ne bi bila samo pomoč, ampak politično zasužnjenje Tržaškega ozemlja po italijanskih kapitalističnih krogih v zvezi z Marshallovim planom, kar bi seveda motilo miren in samostojen gospodarski razvoj. To bi pomenilo tržaško industrijo vezati na tisto gospodarstvo, ki že samo preživlja težko krizo. Gospodarstvo pa ne pozna sentimentalnosti. Tudi tržaška industrija bo morala prej ali slej spoznati novo stvarnost.

Toda iz tega poročila je vredno omeniti še druga izvajanja, ki nam odkrivajo pravo sliko miselnosti tržaških industrijcev. Tako pišejo, potem ko so razložili primanjkljaj v občinskem proračunu, velike upravne stroške, predvideni primanjkljaj v proračunu Tržaškega ozemlja v znesku 20 milijonov dolarjev letno še o drugih finančnih težavah, ki bi prav tako pritiskale na tržaško industrijo, ki da je že itak ogrožena od politične negotovosti, pomanjkanje kapitala in «odrezanje rêvne vreče njenega naravnega italijanskega telesa».

Te zveze, ki jih poročilo omenja, je v danih razmerah, vsak dan teže pretrgati. Toda, kar preseneča je to, da poročilo ne omenja niti z besedico zaledja in dobrih izgledov za sanacijo. Iz poročila izhaja obupna klic po pomoči, ni pa nobenega govora o tem, da bi bilo možno najti tudi druge rešitve v nelitalijanskem ozemlju.

Jugoslavija, Madžarska, Poljska so bogate na surovinah — železu, premogu, lesu in rudah. Šovinistično časopisje pa se trudi preslepiti javnost, češ da ni naročil, surovin in kapitala. Javnost pa naj ve, da so to le pretveze za povsem druge politične in ne pa gospodarske cilje na škodo tržaškega prebivalstva in delavstva v svrho oslabitve njegove enotnosti in udarne moči. Sedanje stanje je po krivdi kapitalistov in političnih podpihovalcev v popolni skladnosti s političnimi cilji rimske vlade. Sledeči izmed mnogih primerov nam to potrjuje.

Češkoslovaška je nedavno zaprosila rimsko vlado, da bi ji dovolila izselitev 100.000 italijanskih delavcev, ki bi jih zaposlila pod enakimi pogoji kakor svoje. To ugodno ponudbo pa je rimska vlada zavrnila. Med tem pa so ti krogi istočasno bili pripravljeni dovoliti izselitev tržaških delavcev. Ta dvojna mera ima seveda politično ozadje. Omenjamo to zaradi pojasnila tistim, ki še ne verujejo, kakšnih zakulisnih spletk se poslužujejo ti brezvestni krogi in njihovi pomagači. Ni jih briga obnova tovarn in delavnic, zaposlitev in preskrba delavstva, poživitev trgovine in obrti, gospodarski dvig Trsta in njegovega prebivalstva, ampak zasledujejo po vsem druge in mračne iredentistične načrte. Raje demontirajo tovarniške naprave in s tem umetno ustvarjajo brezposelnost, ki naj bi tržaško delavstvo prisilila na izselitev.

Spomini iz zapora

Srečko Vilhar, Vekoslav Španger in Ruggero Spadaro

(Nadaljevanje iz nedeljske številke)

Politični kaznjenci pa so se iz tega poraza mnogo naučili. Naša parola je bila odslej: «V borbo za poboljšanje položaja!» Politična raven političnih kaznjencev je postajala vedno boljša. Trdnejši politični obsojenci so učili tiste, ki so bili šibkejši. Gladovne stavke so se vrstile druga za drugo. Padale so nove žrtve. Narodi širom Jugoslavije so zvedeli na našo težko borbo ter nam priskočili na pomoč. Sremska Mitrovica je začela rasti. Končno smo postavili zahtevo koncentracije vseh političnih kaznjencev v Sremski Mitrovici. Leta 1936 je bila Sremska Mitrovica že znana kot univerza, na kateri so se politični kaznjenci kovali ter oboroževali za borbe, ki so jih čakale po prihodu iz zaporov. Življenje v Sremski Mitrovici je postajalo vedno bolj pestro. S prihodom Lepoglavcev (koncentracija) so se naše pozicije znatno okrepile. Tedaj so se vrnili v S. M. tovariš Moša Pijade, ki je v zaporu prevedel Marksov Kapital, Kerševani Otokar, ki je bil poznan po svojem globokem poznavanju nacionalnega ter agrarnega vprašanja, Hebrang, Milutinovič ter še mnogi drugi. Sremska Mitrovica se je popolnoma prerodila. Politični kaznjenci so bili v tem času že nameščeni v novi zgradbi (Mladička zgrada) ter strogo ločeni od kriminalcev (tako smo tedaj imenovali vse one, ki niso bili obsojeni zaradi politike).

Nastopila je nato taka delovna atmosfera, kakršne S. M. še ni doživela. Mnogo stražarjev, ki so bili dodeljeni kaznilnici, je jelo simpatizirati z političnimi kaznjenci. Literatura se je začela iz vseh strani prilivati v Sremsko Mitrovico. Knjižnica je kmalu narasla na 6000 izvodov. Tako je začela S. M. dobavljati kadre, ki so igrali poznejše v narodno osvobodilni borbi izredno važno vlogo. Politični kaznjenci so imeli tedaj v S. M. tudi svoje gledališke predstave, svoje pevske zbore ter orkester. Izredne tehnične sposobnosti je pokazal neki slovenski učitelj, ki je tako rekoč iz niča sestavil harmonij, ki je bil pravo čudo. Vsaka soba je imela svoj stenčas. Vsi politični kaznjenci pa so stalno čitali dnevnik «Udarnik», ki so ga sami izdajali in ki je prinašal vse važne vesti iz sveta ter države. Med posameznimi sobami se je razvijalo zdravo tekmovanje. Tekmovalo se je tudi v tem, katera soba bo sestavila ter uglasbila najlepšo pesem. Tako so nastale pesmi «Nabrusimo kose», «Mitrovčanka», «Hercegovska» in še mnoge druge.

O Sremski Mitrovici je začela govoriti cela Jugoslavija. Sremska Mitrovica je dajala v vedno večji meri važne doprinose v borbi zatiranih narodov Jugoslavije, dala je poznejše na tisoče, hrabrih borcev, ki so se postavili na čelo narodno osvobodilne borbe. Sremska Mitrovica je poslala boreč tudi v Španijo, kjer so dali svoje življenje tudi 3 mladi Primorci, bivši politični kaznjenci iz Sremske Mitrovice: Kuret Peter iz Rižmanj, Valentinčič Maks iz Solkana ter Bogatec Peter iz Sv. Križa pri Trstu.

Borba iz Sremske Mitrovice ima zelo bogato vsebino in odkriva vso trnjevo tir krvavo pot, po kateri so hodili politični preganjanci. Sremska Mitrovica je zelo poučna tudi za našo tržaške razmere. Tudi v Jugoslaviji smo imeli stranke, ki so si nadele lepe nazive (demokratična, narodna, ljudska, radikalna, napredna stranka itd.), toda bile so demokratične ali napredne samo na papirju. Te stranke niso imele političnih preganjancev, ker so se borile proti ljudstvu in bile torej agent velesrbske buržuazije ter dvorske klike. Poglejmo danes v Trstu le koliko imajo političnih preganjancev stranke, ki govorijo v imenu «demokracije».

Njihova preteklost je bila prazna in prazna bo njihova bodočnost. Toda ne le to: iz zgodovine političnih preganjancev se jasno vidi, kdo je na strani napredka in kdo so tisti, ki izdajajo interese delovnega ljudstva.

Sremska Mitrovica nazorno pokazuje, da je ljudstvo v svoji volji, da si izvojuje svobodo, nezlomljivo. Sremska Mitrovica, ki je danes eden izmed pomembnih simbolov trpljenja jugoslovenskih narodov ter njihove mučeniške borbe, je še vedno živa ter bo služila mnogim narodom za vzor, kako se morajo tudi v bodoče politični preganjanci boriti za svoj in narodov obstanek.

SREČKO V.

⁂

Dnevi trpljenja, dnevi odpora so utelešeni v srcih tržaškega demokratičnega ljudstva, ki ga ne more nihče več izločiti. Je potrebno, da sovražnika opomnimo na ta naš zaklad v stremljenju za mir in boljšo bodočnost, na zaklad, ki se je rodil v kliku trpljenja in borbenem poletu.

Zgodovina tržaškega demokratičnega gibanja je napisana s krvjo in mukami najboljših sinov.

Coroneo, Gesuiti, Regina Coeli, S. Stefano, Porto Longone, Civitavecchia, Fossembronio, Castelfranco so bile ječe, ki so uklepale neupogljive borce za svobodo. Naša spominska knjiga pa so celice onih ječ, kjer s krvjo političnih zapornikov odsevajo podpisi nebroj trpinov. Kaj vse nam povedo podpisi na vratih celic v rižarni in koprskih zaporih. Tako so se podpisali tudi štirje prvi junaki, Bidovec, Maruščič, Miloš in Valenčič, ko so se poslovili od svojega življenja. Predali so klic odpora ter označili pot, ki je peljala do osvoboditve Ta dediščina se je množila in širila med tržaškim demokratičnim ljudstvom.

Čim bolj je naraščal fašistični teror, tem bolj je naraščalo število antifašistov v ječah. Disciplina in teror, ki sta jih uvedla fašistični režim, sta postajala ostrejša. Paznики, ki so bili dodeljeni za nadzorstvo političnih zapornikov, je bila za paznika poskusna zarota.

Vsak politični zapornik si je postavil svoj študijski program. Nabavil si je potrebne knjige, s katerimi si je v nekaj letih poglobil politično-socialno in kulturno znanje. Toda upravi zapora to ni bilo všeč, zato so najprej prepovedali vse knjige politično-socialne vsebine. Vendar pa so si politični zaporniki v Fossenbronio ustvarili svojo tajno knjižnico, ki je vsebovala najboljše knjige, ki jih je bilo mogoče takrat nabaviti. Med temi knjigami so bila tudi dela Marxa, Engelsa, Lenina in Gabriele. Toda po enem letu so biriči zavohali to tajno knjižnico in uvedli neznosen teror. Za nesmiselne prekrške so kaznovali od 5 do 15 dni samotne celice, kjer je bila edina hrana pol kilograma črnega kruha na dan. Celice so bile temne in plesnivi smrad je otežkočal dihanje.

Vsak politični jetnik se je že v prvem času spoznal z običaji in tajnostmi zapora. Najprej si je preskrbel poglavitno sredstvo za dopisovanje: požgana šibica, oglje, košček golega svinčnika. Tako so ramali listki in sporočila iz celice v celico, največkrat skozi okno. Le s tovarišem, ki je bil zaprt v sosedni celici, je bila mogoča zveza s Morsovo signalacijo. To je bilo najboljše in najhitrejše sredstvo, toda gorje onemu, ki so ga pri tem zasačili.

Po vseh mukah in trpljenju mora tržaško ljudstvo nadaljevati z borbo, ker tako imenovani zavezniki ne samo, da ne priznavajo priborjene svobode, temveč celo zanikujejo moralno in materialno zadoščenje vsem borcem in trpinom iz časa fašizma. Še več! Borce proti fašizmu postavljajo celo pred sodišča.

Kako je pa z onimi gospodi tako imenovane demokratične zveze, ki bi se hoteli postavljati in celo zahtevajo vodstvo primorskih Slovencev?

Kje so bili ti v času fašističnega terorja, ko je slovenski narod stokal v okovih fašističnega nasilja, kje so bili ti gospodje v času osvobodilne borbe?

Kongres bivših političnih preganjancev iz črnih dni nacifašizma bo dokaz, da bodo ostali tudi v naprej dosledni neupogljivi v borbi za svobodo in boljšo bodočnost.

V. S.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Delo ljudske oblasti

V ROVINJU SO ZAČELI S TLAKOVANJEM MESTNIH ULIC

DOLARSKA DEMOKRACIJA

V Ameriki mnogo klepetajo o idealih «zapačne demokracije», o «večji vrednosti» socialnih uredite, ki jih mislijo wallstreetski monopolisti ne samo ohraniti v svojih deželah, temveč tudi razširiti po vsem svetu. Zaradi tega je dobro, da se poblize seznanimo s pravim obrazom dolarske demokracije.

Prebivalci *glavnega mesta Združenih držav Washingtona so bili oropani najosnovnejših političnih pravic. Tako v Washingtonu niso izvedene predsedniške volitve niti volitve v senat niti volitve v kongres niti v razne organe krajevne samouprave. Mesto upravljajo trije komisarji, ki jih imenuje ena izmed kongresnih komisij in ki imajo popolno polnočje. Tej komisiji je predsedoval še do pred kratkim prisstaš fašizma senator Bilbo (umrl), ki je veljal za pravega župana prestolnice.*

Vsakdo, ki je udomačen z ameriškim življenjem, pozna nizko politično moralo tistih, ki odločajo o usodi države. Znano je, da v Združenih državah izmenoma vladata dve stranki in sicer republikanska in demokratična, ki sta obe v službi velikih monopolov. Mnogokrat je klika teh politikantov v sozvočju s pravim ameriškim gangsterstvom.

Bivši pomočnik državnega tajnika Berly je izjavil, da razne gangsterske grupe finančno podpirajo velik del pokrajinskih voditeljev demokratske stranke njujorške države. Jasno je, da velja isto tudi za republikansko stranko. Ugotovljeno je, da v primerih, ko pokrajinski voditelji ne vrše dela tako kot bi ga morali, razni politični «bosses» reagirajo na najbolj široki podlagi.

Za primer lahko navedemo mahinacije v državi Missisipi, kjer se je rodil sedanji predsednik. Mnogo let je bil popolni gospodar Kansas Cityja (glavno mesto države Missisipi) znani Pendergast, o katerem so govorili, da je «ustvarjal senatorje in celo predsednika». On pa jih je v resnici «ustvarjal» in to toliko časa, dokler ni končal v zaporih, ker ni plačal davkov od nekih sumljivih poslov. Vendar pa njegovi zaupniki še neovirano krožijo po deželi. Tako je pri zadnjih predsedniških volitvah nek Pandergastov sorodnik organiziral kriminalce Kansas-Cityja, s katerimi so bili nato izvoljeni njegovi kandidati na mesto sodnika in pokrajinskega tožilca.

Kako so bile organizirane volitve v Kansas Cityju? Nek lokalni časopis je izvedel anketo v 40 volivnih okrajih izmed 429 okrajev. Na anketo je odgovorilo okrog 10.000 moških. Rezultati ankete pa so dokazali, da je bilo mnogo volivcev strahovanih od političnih «bosses» in da so bili v mnogih primerih prisiljeni že v naprej izpolniti volivni listek. Kontrolno volivna komisija pa je spregledala še tako velike napake v izpolnjevanju listkov. Končno je bilo na tisoče «mrtvih», ki so volili Pendergasta.

Ti primeri so zelo karakteristični pri razumevanju volivnih pravil v Združenih državah. Vsepovsod je na tisoče velikih in majhnih «bosses», podobnih onim Pendergastovim, ki so odvisni od raznih petrolejskih, jeklenih in avtomobilskih družb, ali pa od bank ali od trustov. Ti monopoli praktično kontrolirajo višji volivni organ — kongres Združenih držav.

V senatu je 20 industrijcev in velikih izdajateljev, 7 bankirjev in velelastnikov, na desetine odvokatov, katerih veliki del predstavlja razne družbe. V poslanski zbornici je 72 industrijcev, 16 bankirjev, 16 velelastnikov, 24 izdajateljev in veliko število advokatov.

V kongresu ima ogromen vpliv reakcionarni senator Taft, ki je eden izmed ideologov republikanske stranke in ki bo 1948 kandidiral na predsedniško mesto. Družina Taft ima okrog 100 milijonov dolarjev premoženja. Povezan je z največjimi avtomobilskimi in mesnimi družbami. Taft je bil eden izmed največjih podpornikov v borbi proti kontroli na mesne cene. Kakor je znano, je Taft tudi eden izmed avtorjev suženjskih protidelavskih zakonov, ki jih je odobril kongres Združenih držav in ki so stopili v veljavo avgusta 1947.

Iz teh primerov je očividno, kako vplivajo nekateri senatorji na življenje državljanov Združenih držav.

Senator Moor iz Oklohoma (imenujejo ga: petrolejski senator) je v kongresu branil odlok o ukinitvi kontrole cen nad petrolejskimi produkti in ki je stal ameriške potrošnike 750 milijonov dolarjev. Senator Mac Pharlen iz Arizona je povezan z velikim mlečnim trustom ter je zahteval ukinitev kontrole nad cenami mleka. Tako so morali Američani plačati za mleko 1.250 milijonov dolarjev več kot prej.

Clan poslanske zbornice Frank Keefy je bil proti zakonu o državnih pokopališčih za padle v vojni in se je zavzemal za privatna pokopališča. Nekaj časa niso razumeli, zakaj se tako bori za privatna pokopališča. Kmalu pa se je razvedelo, da je Keefy predsednik pokopališke družbe «Lakewhorme Memorial Cemetery».

Že mnogo se je pisalo o 15 milijonih črncev, ki so v Združenih državah oropani najosnovnejših človeških pravic. Potrebno pa je še, da povemo, da niso samo črnci izključeni od aktivnega udejstvovanja v političnem življenju. Med zadnjimi predsedniškimi volitvami 1944 se je v osmih državah, kjer še vedno velja zakon o volivnem davku, udeležilo volitev samo 18 odstotkov volivcev. Tako so politični «bosses» uspeli, da so bili izvoljeni tisti reakcionarni senatorji in kongresisti, ki odločno branijo interese velekapitala.

Evo, to so praktični rezultati toliko opevane ameriške «demokracije»!

I. LAPICKIJ

Nikoli več vojnih strahot!

Z NEDELJSKEGA KONGRRESA BIVŠIH POLITIČNIH PREGANJANCEV.

GLADOVNA STAVKA

ZORKO JELINČIČ

Bilo je v drugi polovici septembra usodnega leta 1930. Dobrega pol leta zapora v Kopru in v Regina Coeli v Rimu, ki je je oznanjal ogromen napis, «grande sorveglianza» na celičnih vratih, — je bilo že za menoj. Z njim tudi tedni brezkončnih zasliševanj z neprestanim obetanjem 12 kroglic in podobnih stvari.

Še sta mi na primer v dobrem spominu dva tedna, prebita v pritlični kazenski celici, dolgi kakor slamnjača ležeča na tleh, temni tudi pri belem dnevu. Le prav od daleč, s konca ozkega hodnika, se je pri soncu lahko svetlikalo. Enkrat sredi teh dveh tednov so me odvedli na hodnik osvetljen z dnevno svetlobo — menda je prišel brivec, ki mi je ostrgal lice, prvič odkar sem bil v zaporu —; vsa rožnata se mi je zdela, četudi sem imel vtis, da dežuje. Bila je to le duhovna priprava za zasliševanje. Čisto iskreno povedano me ni ta celica čisto nič pretresla, komaj sem se bil dobro zavedal kaj hočejo z njo, — vendar mi je bilo neskončno prijetno, praznik je bil, Velika noč, ko sem prišel spet na svetlo.

Z doma so prihajale Jobove vesti. Mama je doživela svoj živčni polom ob pogostih policijskih preiskavah in ob živčni napetosti bobneče propagande o našem procesu (tega takrat nisem vedel, ker nam političnih časopisov niso dovoljevali). Še huje je bilo, da so živci odpovedali ženi, konfinirani v divjinah in zapuščenosti Basilicate z enoletno hčerko, — njej energični, žilavi ženi.

Misel nanje je neprestano vrtala v glavi. Ne, to mora nehati. Če se to nadaljuje bo prišlo do katastrofe. Že priletna, slabotna mati, — in kaj bi se zgodilo z otročičkom, če bi se ženi res kaj zgodilo? Ne, ne, to mora, brezpogojno mora nehati.

Odločil sem se, naj stane kar stane. Pozvonil sem stražniku in zahteval, da mi da papirja. Napisal sem Njegovi ekscelenci predsedniku Posebnega tribunala, da zahtevam iz teh in teh razlogov, da že končno določijo dan razprave: naj bo razsodba kakršna koli, v olajšanje bo svojcem. Ako tega ne določijo, začnem s prvim oktobrom z gladovno stavko.

Kocka je padla. Na mali trikotni polici v kotu celice so se kopičili hlebi kruha z dnevi stavke, kruha, ki ga nisem hotel jesti, poleg njega vsak dan nova skleda mineštre (stare so odnašali pometači), in hrano od «spese», ki sem jo bil naročil še pred gladovanjem. Drugi in tretji dan so me ves božji dan gnjavili s svojimi razlogi, dokazovanji, pritiski in končno z grožnjami s celico, sedaj jetniški podvodja, sedaj vodja sam pa končno sam jetniški ravnatelj, da bi me pripravili, da opustim gladovanje. Tretji dan me niso več pustili na sprehod, — sicer sem pa res precej občutil oslabelost vsled živčne izčrpanosti.

Četrti dan zjutraj je prišel zdravnik. Bilo je to prvič, da sem ga videl, in reči moram, da mi je bil srčno zopern, ne le zato, ker mi je prišel prav za prav le povedat, da če ne bom hotel jesti, da mi bodo hrano s «sondo» (ne vem, če imamo slovensko besedo za to pripravo) spravljali v želodec. Bil je res antipatičen s svojimi rumenimi, polizanimi lasmi, rumeno-zlatimi zobmi, z veliko zlatorumeno urno verižico, z zlatimi prstani, — še oči in glas so se mi zdeli žolto rumeni.

Nato je prišel sodnik Posebnega tribunala. Prečital mi je takoj odgovor z žigom in podpisom njegove ekscelence podpredsednika Posebnega sodišča, kjer mi javlja, da so odločili, da bo proces čimprej mogoče. Sodnik je divje vzrojil, ko sem ga vprašal, kaj to stvarno pomeni in me nagnal v celico. Toda še predno sem prišel do srede hodnika se je premislil in me poklical nazaj. Že čisto miren mi je razložil, da kolikor on pozna vrstni red procesov, bi se moj proces lahko vršil še v tekočem mesecu t. j. oktobru.

Kaj sem hotel več? Opustil sem gladovanje ter, zaupajoč v podpis njegove ekscelence in sodnikovo besedo, čakal na proces, čakal sem ves mesec oktober, čakal prve tedne novembra. Med tem vesti z doma, od žene niso bile več tako črne, obratno postajale so vedno bolj tolažljive in prešel je mesec november, december, 1930. l. in tako dalje 14 mesecev osamljenosti, do procesa v decembru 1931. leta, — kljub podpisu njegove ekscelence in sodnikovi besedi.

Spomini iz zapora

Ruggero Spadaro

Zapori v Civitavecchia. Spomladanski popoldan 1942. Na posteljah čepijo tovariši. Nekdo čita, nekdo sanjari, nekdo dremlje. Z nekim mladim grškim tovarišem sem se sprehajal po sobi. Naenkrat zaslišimo suh žvenket ključev, ki so udarjali ob železna vrata. Obrnili smo se.

Birič je naveličano dejal: «Nov prišlec».

Vsi so vstali. Polotila se nas je radovednost. Vsak izmed nas bi rad vedel, kako je zunaj.

Nov prišlec je vzbudil naše zanimanje s svojo postavo. Okoli 1.80 m je bil visok. Imel ja ramena, kakor da bi bil rokoborec. Toda to, kar nas je zadelo, so bile njegove oči. Nepremično so gledale nekam daleč, daleč. Z rokami pa si je venomer božal zapestji. Približali smo se mu in ga vprašali: «Od kje si?»

«Iz Trsta, nam je odgovoril z pridušenim glasom, kakor da bi prihajal z onostranstva.

Njegove oči so nas zmedeno gledale.

«Koliko senc? Kje sem? Zakaj je toliko senc?»

Bali smo se mu povedati resnico. Stavili smo mu še nekaj vprašanj.

«Koliko si bil obsojen?»

«Ne vem, nič ne vem, bojim se, toliko senc je.»

Medtem ko nam je odgovarjal, si je vedno božal zapestji. Lisice so mu izmučile meso na zapestju. Prišlec je bil norec.

Tó smo zvedeli drugi dan na sprehodu od tovarišev. Bil je na Tomažičevem procesu. Med procesom je bil miren. Šele pozneje se mu je zaradi okrutnega mučenja zmešalo. Od takrat so mu oblekli prisilno srajco, ki so mu jo slekli le v redkih prilikah.

Tovariši so z njim občevali, kar se da vljudno, ter so na vse mogoče načine pazili, da bi biriči ne spoznali njegovo duševno stanje. Pripravljali smo mu posteljo, umivali posodo, žlico itd.

Imel pa je tudi svetle trenutke. Takrat nam je pripovedoval o Trstu, o svoji družini, o starših, o delu, o življenju. Poskusili smo, da bi ga zdravili, kar pa je bilo nemogoče v tistih prilikah. Biričem pa ga nismo hoteli izročiti, kajti če bi ga izročili, bi ga biriči nedvomno ubili. Njegovo zdravstveno stanje pa se iz dneva v dan slabšalo.

Nekega večera, spominjam se ga, kakor da bi bilo danes, je naš ubogi tovariš dobil hud napad. Vse, kar je našel, je metal okoli sebe in grozil tovarišem. Poskušali smo ga pomiriti. Vsedel se je na posteljo in se razjokal. Ker smo se bali, da bi ga zopet prijelo, smo pripravili njegovo posteljo na ta način, da bi se v njej ne mogel gibati. Domenili smo se tudi, da bomo pazili nanj.

Nastopila je noč. Slišalo se je samo dihanje tovarišev in hoja biričev po hodniku. Bilo je ob treh po polnoči, morda tudi ob štirih. Naenkrat je naš tovariš nečloveško zakričal. Tovariši so skočili na njega, da bi ga umirili. Pritekli so pazniki. Hoteli so vedeti, kaj se je zgodilo. Nismo mogli več prikrivati žalostne resnice.

Prišlec nam je razlagal, da ga spodaj strašno žge. Venomer je ponavljal: «Ti si mi naredil, ti si mi naredil, ah, kaj si mi naredil.»

Nekdo ga je vprašal: «Imaš morda hemeroide?»

«Da, da», je jecljal kakor otrok.

«Potem moraš na operacijo!»

«Dobro, bom vstal». V resnici se je oblekel in se vsedel blizu vrat. Kako žalostno ga je bilo gledati, ko je skrčen v dve gubi sedel in se obračal k nam in k biričem. Slutili smo, da ga bomo zgubili, da ga bodo zjutraj privezali na tiste proklete postelje v oddelku za blazneže.

Na vse zgodaj sta ga poklicala dva paznika. Predno se je poslovil, nam je stisnil roko in dejal: «Grem na operacijo, kmalu se vrnem!»

Dogodek smo opisali drugim tovarišem, ki so nam povedali, da je tovariša zasliševal v Trstu zloglasni Perla, ki se je pri zasliševanjih posluževal najgrozotnejših srednjeveških sredstev. Našemu tovarišu je z vrvico zvezal spolovila in se nato zabaval s tem, da je vlekel za vrvico. To so bili vzroki nečloveškega krika.

Nekaj tednov nismo ničesar vedeli za našega tovariša.

Nekega dne pa nam je sporočil «scopino», ki je delal v oddelku za blazneže, da je bil prestavljen v kriminalno blaznico v Aversi.

Šele v Trstu sem zopet zvedel, da je umrl. Nova žrtev fašizma je s svojim življenjem pokazala pot v svobodo.

r. s.

Založništvo v Sovjetski zvezi

Število knjig tiskanih v jezikih narodov Sovjetske zveze se je za časa sovjetske oblasti 32krat povečalo in se tiskajo v 119 jezikih. Skoro polovico vseh publikacij predstavlja socialno politična literatura, eno tretjino zavzema znanstvena literatura, eno petino tiskanih knjig pa književnost.

Dela Tolstoja in Gorkega so prevedena na 66 jezikov različnih narodov, dela Shakespearja na 20 jezikov, znanstvena dela Darwina in Timirjazeva pa na 11 jezikov. Dela ukrajinskega pesnika Tarasa Ševčenka so prevedena na 33 jezikov, pesmi azerbejdžistanskega pesnika Nizamija na 12 jezikov.

Samo v Turkmeniji, ki je bila pred 30 leti najbolj zaostala obmejna pokrajina Rusije, je tiskano več knjig kot leta 1913 na področju desetih današnjih sovjetskih republik. V Ukrajini je sedaj tiskano 163, v Armeniji 102, v Uzbekistanu 100krat več knjig kot leta 1913. Lani so v Uzbekistanu tiskali okoli 6 milijonov, v Azerbejdžanu pa 5 in pol milijonov knjig.

Saj ne vedo, kaj delajo...

TEDEN V SLIKAH: «DIVIDE ET IMPERA»... V KONČNI OBLIKI V PALESTINI. ARABCI SE PRIPRAVLJAJO NA SVOJ POHOD.

BAZIL DAVIDSON

PARTIZANSKA SLIKA

(Poslovenil Mirko G. Kuhel)

III.

Šel sem po vasi, da vidim, kaj se je zgodilo z dvojico, pri kateri sem jaz stanoval. Težak duh po požaru je še vedno visel v zraku. Po ulici je bilo globokega blata ravno toliko kot vedno. Lahko bi vse bilo le včeraj. Male skupine ljudi, ki so se rešili, so stale po pragih. Otožno so se smehljali, a molčali. Ko so opazili, kam sem namenjen, so zmajevali z glavami in mi mahali:

«Zastonj iščete! — kuma in kume ni več...».

Hiša je bila v razvalinah. Starega gospodarja so s sekiro razmesarili; starka je dobila strel v glavo. Trupla so našli pod kupom koruznice zadaj na vrtu.

Povedati ni bilo ničesar Nihče izmed njih ni želel govoriti. Nazaj grede sem v Stanleyjevi hiši naletel na starkino hčer: zdaj ni več pela Hej, Slovani. Mati ji je bila mrtva, hiša do malega porušena. Le ena izba je ostala deloma uporabna; v to se je nastanila. Smehljala se je, ko me je zagledala, se potolažila in vprašala, kdaj prideta Stanley in Steve nazaj. Rekel sem, da prideta kmalu, in jo pustil samo. Izbico je pometala, ko sem odhajal.

Pozneje je Lala pripeljal odbornika na konferenco s Koljo in menoj. Popisal je, kako se je on z dvema drugima odbornikoma trudil tri dni, da so znosili mrliče v primerne grobove na pokopališče onkraj vasi. Pomagalo je tudi dvanajst prostovoljcev iz delovne brigade v Grku. Po možnosti so sestavili imenik vseh trupel in napisali imena na križe, toda nekatera trupla so bila tako razmesarjena, da jih niti on niti kdo drugi iz Rače ni mogel spoznati, čigava so bila. Dejal je, da je vas silno pretresena vsled tega dogodka in je še vedno razburjena in se boji, da bi se fašisti ne povrnili in poklali še ostale. Rekel je, da ljudje razumejo politične vzroke za vse, kar se je dogodilo, ter da hočejo fašisti zvaliti krivdo na ljudsko vojsko, da pa vojska za to ni odgovorna; toda vojska bi sedaj morala nekaj ukreniti in dati ljudem razumeti, da se kaj takega ne bo več pripetilo... Odbornik je bil visok, močan človek, vodilen kmet v Rači, samozavesten in odgovoren; zdaj pa je nemirno stopical z ene noge na drugo, želeč nas zagotoviti, da so ljudje še vedno na naši strani ter da noben fašistični čin ne more odvrniti njihovega sočuta za ljudsko vojsko, da to ni kritika... Lala ga je prekinil — razvnet kot po navadi: «Da, da! Seveda, tako je prav...»

Zdelo se je, da je polet naših bombnikov nad njihovimi glavami precej pomagal k utrditvi njihove morale. Toda nič slabega niso videli v tem, ako si dajo duška s tako oddaljeno manifestacijo naše sile.

Spali smo v Lalini hiši, si pripravili dobro večerjo iz rib, ki so bile včeraj vlovljene v Bosutu, in jo končali s sladko koruzno jedjo, ki jo zovejo sremska proja. Lala pa je imel še nekaj žganja, ki nam ga je ponudil namesto vode. Toda volje za jed ni bilo. Naslednji dan smo se odpravili iz Rače in šli v Grk v upanju, da bomo tam iztaknili konje za našo ponočno pot severno do Fruške gore. Grk je lepa, premožna vas z več sto bogatimi kmečkimi družinami. Vsled nekega nepojasnjenega vzroka ni trpela usode, ki je zadela sosedne vasi, in mnogo starejših ljudi in otrok je še vedno prebivalo v nji.

Grk leži na bregu reke Bosne. Lesen most, trden zadosti le za kmečke vozičke, jo je tedanje čase povezoval z drugim bregom. Pot iz Rače pelje skozi gozd in Grk se najprej zagleda zaradi lepega zvonika, ki se vzpenja nad drevjem, stolp, ki je pokrit z zelenkasto bakreno kupolo in ki vlada nad okoliško planjavo ter se blesti v poletnem soncu. Grk je vhod v bosutske gozdove za partizanske potnike s Fruške gore (kot je Divoš na severni strani planjave). Prišli bi ponoči čez široko sremsko planjavo, urno prehodili razdaljo od Divoša do železniške proge, katero bi prekoračili med Kuzminom in Kukujevci, ali pa skozi Martince, ko so petelini že odpeli polnoč, krenili bi potem jugozahodno, dokler ne bi zagledali nizkega, temnega obrisa dreves. Enkrat pod drevesi, so lahko postopali in ob prvem svitu bi ne bili daleč proč od Grka ter bi zagledali bakreni blesk zelene kupole nad drevesjem. Tako so prihajali naši konvoji s potrebščinami teden za tednom iz Srema v Bosno, ljudje in tovorna živina — najprej po vzhodnem Sremu severno čez glavno progo na Fruško goro, potem pa zopet nazaj čez progo v bosutske gozdove, nato z brodom čez Savo — zatem pa zadnji neizmerni pohod v plavo daljavo...

V celem Sremu je imel sovražnik kakih trideset ali štirideset garnizonov kakor tudi pehotne patrulje in patrulje na oklopnih avtomobilih, več oklopnih vlakov in obilico vohunov. Naša zveza je bila mogoča le zaradi gozdov Fruške gore, ki se razprostirajo ob južnem brebu Donave po nizkih pobočjih in posegajo južno zelo globoko v planjavo. — —

V Grku se nam je posrečilo dobiti konje. — — V kolibi železniškega čuvaja ob zapuščeni stranski progi smo našli propagandni odsek. Partizani še niso prenehali izmenjavati si čestitke z dobrimi znanci, ker so ostali pri življenju; mi smo z veseljem izmenjavali novice o tem in onem, toda nekoliko zaskrbljeno o tistih, ki niso bili tu. «Kako si kaj prestal ofenzivo?» smo spraševali drug drugega. «Kje je ta in ta?» V odgovor pa so se smehljali in kimali z glavo, ali pa pogledali v tla in se zasmejali v veselem ponosu, ali pa povedali kakšno fantastično storijo, ali pa le kričali in zavrnili vprašanja s širokim zamahom — vsak po svojem občutku. Toda umori v Moroviču, Rači in Bosutu so še vedno nad nami kot temne, pošastne sence: v bosutskih gozdovih tistega aprila smo se počutili kot ljudje, ki so se vrnili na domačo grudo in jo našli od dolgotrajne povodnji golo in zapuščeno.

KONEC.

DOM V PLANICI

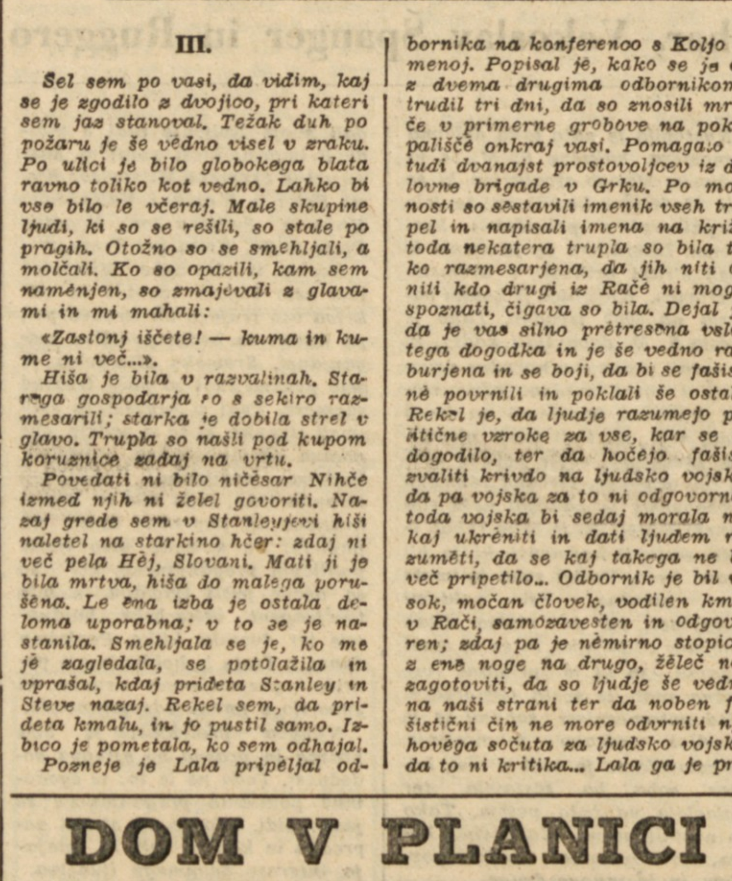

Ameriški škandal v St. Moritzu

1. FEBRUARJA 1948

Sodelovanje dveh ameriških hokejskih društev na olimpijskih tekmah v St. Moritzu se je izpremenilo v škandal, ki nam jasno pokaže, kako daleč segajo trgovski računi ameriških in švicarskih športnih ter finančnih špekulantov, kateri izmaličijo takšno mednarodno športno manifestacijo, kakor je ta v St. Moritzu in ki nosi ime: olimpiada. V to afero so vmešani: mednarodna hokejska zveza, ameriški in švicarski olimpijski odbor ter dve ameriški hokejski udruženji.

V Ameriki obstojata dve konkurenčni zvezi in sicer hokejska zveza ter amatersko udruženje. Hokejska zveza je profesionalna, trgovska organizacija, dočim je amatersko udruženje nekaj podobnega, samo da je vpisana kot udruženje, ki ima za člane le amaterje. V hokejski zvezi so ljudje, ki imajo več sredstev na razpolago kakor pa oni v amaterskem udruženju. Zato hokejska zveza večkrat kupi od amaterskega udruženja boljše igralce zase.

Ko je nastalo vprašanje, kdo bo na olimpiadi zastopal Ameriko, je bilo sklenjeno, da jo bo zastopalo amatersko udruženje. Mojstri iz zveze profesionalcev pa se niso hoteli kar tako odreči taki dobri propagandni kupčiji kakor je St. Moritz in zato so sklenili, da se bodo udeležili olimpiade, pa čeprav bi s tem prekršili sklepe. Ker vzamejo oni v vseh svojih računih v poštev le kalkulacijo na podlagi dolarja, so se tudi tega posla lotili z vidika dobička. Pravico, ki je niso mogli dobiti drugače, so kupili z dolarji.

Tako se je ta zveza profesionalcev, katere ravnatelj je istočasno solastnik stadiona v Madison Square Gardenu v New Yorku, priplazil «skozi okence» v Mednarodno hokejsko zvezo. To se je zgodilo nekaj mesecev pred začetkom tekem v St. Moritzu. «Amatersko udruženje» je zaradi tega protestiralo in trdilo, da profesionalci nimajo pravice sodelovati pri olimpijskih igrah. Ravnatelj ameriške hokejske profesionalne zveze je premagal tudi to zapreko; z dolarji je kupil izjavo, da njegovi «gojenci» niso profesionalci. Te izjave pravijo, da so to čisto nedolžni športniki, ki za svojo igro ne prejemajo niti stotinke plače, ampak se borijo izključno za razvoj — amaterskega športa.

Sedaj pa se je vmešal v spor tudi mednarodni olimpijski odbor, ki je zagrozil švicarskemu olimpijskemu odboru, da ga bo izključil iz zveze, ker je dovolil znanim profesionalcem, da sodelujejo v olimpijskih igrah. Švicarski olimpijski odbor, ki mu tudi ni posebno mar napredek športa, ampak so mu bolj pri srcu interesi gospodarjev turističnih podjetij v St. Moritzu, se je sklicevalo na omenjene izjave o amaterstvu ameriških profesionistov in se sklicuje, da bodo le z njihovo pomočjo rešili dobre dohodke bank, ki so vložile kapital v ureditev razkošnih hotelov v St. Moritzu. Švicarski olimpijski odbor je vztrajal na svojem stališču in organiziral hokejsko tekmo med Švico in Ameriko. Člani mednarodnega olimpijskega odbora (ki je po avtoriteti nad švicarskim odborom) so v znak protesta odšli z igrišča, ko se je začela tekma.

Da bi stvar nekako rešili, so proglasili hokejsko tekmo Švica-Amerika ne kot olimpijsko, ampak kot «privatno» — dokler ne bodo stvari razčistili.

Medtem skušajo zadevo rešiti. Že 2. februarja zvečer je bil napovedan kongres Mednarodne hokejske zveze. Gre zato, da bi dosegli kompromis. Za dosego tega kompromisa bodo napravili pritisk na delegacije vseh sodelujočih držav predvsem zato, da bi spremenili prvotna določila. Seveda bodo tudi tukaj igrali ne majhno vlogo dolarji managerja iz Madison Square Gardena.

Pojav takih škandalov in afer nikakor ne služi napredku športa, predvsem pa ne njegovemu razširjenju med ljudskimi množicami. Kaže pa, da organizatorji olimpijskih iger niso imeli niti tega namena. Vsa ta zmešnjava služi edino gospodarjem Madison Square Gardena za ameriško reklamo. Oni že sedaj uspešno zaključujejo pogodbe o raznih turnejah po St. Moritzu, v tistih deželah, kjer vladajo v športu podobni principi, kakršne poznajo v Ameriki.

P. STEVČIČ

VELIK USPEH FILMA «TO LJUDSTVO BO ŽIVELO»

Drugi jugoslovanski film «To ljudstvo bo živelo» ima velik uspeh. V Zagrebu in Beogradu je film do sedaj gledalo preko 229 tisoč gledalcev, v Sarajevu pa 29 tisoč gledalcev. Snov filma je vzeta iz narodno-osvobodilne borbe jugoslovanskih narodov.

BOTANIČNI VRT „JULIANA“ V TRENTI

Ti naša čudovita slovenska domovina! Od sanjavih koroških jezer in plavega morja z devinsko skalo in tajinstvenim Timavom, od strmih planin in pojočih Slovenskih goric, koliko nešteto oči je srkalo vase tvojo lepoto, koliko peres v raznih časih in v raznih jezikih je pod tem ali onim imenom govorilo o tebi, raznim časom in raznim ljudstvom.

Triglavske gore, s svojimi prepadi in previsi, plavim južnim nebom in vse pretkane in obsute s čudovitim gorskim svetjem. In v njih srcu pravljična Trenta, zibelka Soče, vsa čista v svoji prirodni lepoti, daleč od hrupa in sveta. Tu sem je ljudska domišljija postavila črnošolca, trentarskega sholarja, tu je bajala o Zlatorogu in divjem lovcu, o roži mogoti in o triglavski roži.

Tu sem je postavil g. ing. Albert Bois de Chesne, Švicar po rodu in državljanstvu, Tržačan po rojstvu in čustvovanju, poseben vrt. Kot navdušen planinec je prehodil mnogo gora, kot velik prijatelj narave in cvetlic je videl in spoznal mnogo cvetja, toda ko se je odločal, kje naj postavi svoj vrt planinskega cvetja, se je odločil za pravljično Trento, kateri daleč na okoli ni para, in ko se je odločal, katero cvetje naj posadi vanj, se je odločil, da bo tu zbral cvetje triglavskih gora, kajti na tako pičlem kosu zemlje, zlepa kje na svetu ni zbranih toliko in tako lepih cvetlic.

Pred 25 leti torej je v Trenti v ozki dolinici blizu izvira Soče ob poti, ki veže Trento z Vršičem in Kranjsko goro, osnoval g. Bois de Chesne, komaj en ha velik, gorski botanični vrt. Cilj mu je bil tu zbrati vse cvetje iz Julijskih planin iz raznih leg. Temeljito se je pripravil, obiskal nešteto takih vrtov po svetu, posvetoval se z raznimi strokovnjaki samo zato, da bi svojim ljubljenkam iz naših gora pripravil udoben dom in da ne bi pogrešale ničesar, kar potrebujejo za svoje življenje. Vrt sam leži v višini 750 metrov, njegovo zemljišče je precej strmo, valovito in nekatero samo v višjih legah, neskalnato. Gorsko cvetje pa raste katero samo na skalah, nekatero samo v skupnosti z nekim drevjem in drevesi. Nekatere zahtevajo prav posebno zemljo, zopet druge so si izbrale blizu svojih korenin tekočo vodo, nekatere nekaj metrov pod seboj vodo, nekaterim prijajo izpostavljene lege, drugim zavetje. Treba je biti zaljubljen v gorsko cvetje in se baviti z njim, da mu spoznaš vse želje in hotenje, treba je imeti veliko ljubezen do gorskih cvetlic, da jih preneseš vse na eno mesto in da skušaš po skromnih človeških močeh, dati vsaki svoje. In g. Bois de Chesne je svoje poslanstvo čudovito izvršil. Njegov «Hortus botanicus alpinus Juliana» je postal slaven in znan, svetovno znana imena so se ustavljala tu, glas o naših gorah in naših rožah je šel po svetu. Sicer kje so že časi, ko so možje iz drugih krajev in dežel, prihajali občudovat naše gore in naše cvetje. Kdo ne pozna samo dve izmed mnogih imen-Scopoli in Hacquet. Toda kdor je hotel videti redko čudovito cvetlico, je moral često visoko v gore med skale, ta vrt pa mu je olajšal delo, kajti vsakdo je našel, kar je želel, v čimbolj mogoče naravnem okolju v Trenti.

Nič ni čudnega, da se je Tržačan odločil ravno za naše gore in naše cvetje. Saj se je tudi Tržačan Julij Kugy, navdušen planinec in ljubitelj narave, odločil za triglavsko pogorje. Koliko lepih gora se vidi iz Trsta čez morje, koliko čudovitih grebenov in vrhov te vabi, toda Julij Kugy je zapisal svoje srce Triglavu in triglavskim goram. Naravno, kaj bolj spada skupaj kot Trst in Kras in Julijske planine. Kam naj zapiše svoje srce tržaški ljubitelj narave kot Krasu in Julijskim planinam, kamor ga že podzavestno vabi klic njegovih prednikov, in samo neka nesmiselna in nečloveška francoska črta, potegnjena z nožem ljudi denarja in brez src, more zarezati v živo telo. Tudi Julij Kugy, ki je razširil glas in slike o naših gorah širom sveta, se v eni izmed svojih knjig «Iz preteklih časov» na nekaj straneh dolgem opisu spominja botaničnega vrta v Trenti.

«Med vojno modrice molče», pravi staro reklo. Ta vojna ni bila v korist botaničnemu vrtu v Trenti. Med vojno imajo ljudje druge skrbi in se ne utegnejo toliko baviti z rožami, med vojno je vse nevarnejše hoditi po gorah in iskati rože. Vrt v Trenti je pričel propadati. Razpadla je ograja. Mnogo rož je izumrlo, po prej skrbno negovanih gredicah se je razrastel plevel. Lastnik že od leta 1943 vrta ni več obiskal. Med borbo pa je ljudska oblast imela toliko skrbi, da tudi ona ni utegnila poskrbeti za vrt.

Po borbi je ljudska oblast posvetila vso pažnjo temu vrtu. Lastnik vrta je g. Bois de Chesne in ljudska oblast upa, da bo sedaj ko so se zadeve umirile in uredile in ko v Sloveniji polje na vseh popriščih novo življenje in nov zalet, da bo tudi lastnik urejal in gojil vrt kot doslej sebi v veselje in čast, slovenskemu narodu v korist in ponos, posebno še, ko mu bo pri stremljenju in delu stalo ob roki ljudstvo in njegova oblast.

Narodna vlada Slovenije kaže izredno zanimanje za ta vrt. Posebno je vrt predmet zanimanja gozdarskega instituta Slovenije v Ljubljani, kjer se njegov direktor ing. Sevnik prav posebno zanima za ta vrt, še posebno z gozdarskih znanstvenih vidikov. Po nalogu tega instituta sta si ta vrt ogledala znana strokovnjaka iz Ljubljane dr. Maks Wraber in dr. ing. Tregubov Vlado in podala izčrpno poročilo o vrtu, kakor o potrebah tega vrta in možnostih in kot prava znanstvenika tudi objektivno kritiko. Seveda je vrt tudi v mislih botaničnega instituta ljubljanske univerze in njegovega predstojnika prof. dr. Gabrijela Tomažiča, ker bo lahko sijajno služil mlademu slovenskemu naraščaju botaničnega inštituta. Po svoji strani se zanima za vrt tudi Akademija znanosti in ljubljanski muzej, predvsem botaničarka dr. Angela Piskernik.

Pojavila so se še mnenja, naj bi se pri vrtu osnovala še poskusna postaja, predvsem s kmetijskega in živinorejskega stališča. Gozdarji so mnenja naj bi se tu osnoval še poseben arboretum. Torej mnogo mnenj in misli, znamenje prizadevnega in zdravega naroda. Upajmo, da bo v nekaj letih zrastlo tu središče za preučevanje vsakovrstnega gorskega rastlinstva. Pomislek, da je Trenta daleč in od rok, je malenkosten, pomislimo le, da podobno znamenita italijanska Chanousia leži pod Malim Svetim Bernardom v višini 2.200 metrov.

Že iz teh podatkov in, koliko bi jih lahko še našteli, je razvidno, kako je slovensko ljudstvo in njegova vlada sprejela po osvoboditvi z največjim zanimanjem in razumevanjem ta edinstveni vrt v naši domovini. Upajmo, da bo še letošnje poletje ta biser naših gora ponovno zažarel v vsej svoji lepoti. Posebno mi daje to še slutiti, ko je lastnik tega vrta letos 17. januarja daroval tukajšnjemu muzeju 40 akvarelov in 100 diapozitivov iz svojega vrta.

Vodstvo tukajšnjega muzeja je na novo pripravilo dve posebni sobi in v njih na zelo okusen način razstavilo in razobesilo te edinstvene slike in diapozitive. Oddelek nosi naslov «Hortus botanicus alpinus Juliana». Hvaležnega občinstva je tu vedno polno, posebno ob nedeljah. Mislim, da more biti darovalec srečen in vesel, kakor je zadovoljno vodstvo muzeja. Upam, da je dosegel svoj cilj. Blažiti človeško srce in ga navajati k dobremu in lepemu. Da pa še tržaški človek vidi v svojem muzeju razstavljeno cvetje iz slovenskih gora, z onih planin, ki spadajo k Trstu in Trst k njim, in da vidi povezanost te zemlje s svojim mestom in povezanost teh ljudi s samim s seboj in zaživi ljubezen in bratstvo enega do drugega, pa mislim, da je največji cilj in smisel tega daru in te razstave.

Moral bi se na koncu dotakniti še same otvoritve tega botaničnega vrta v slikah v našem muzeju. Kako brez pomena, kako strupene so bile besede tržaškega advokata Mianija, (to je onega gospoda, ki je v svojem besnem šovinizmu stalno odklanjal dvorano našemu gledališču in je isto storil tudi na škodo zimske pomoči, ki je izjavil, da je lastnik napravil ta vrt v slikah kot spomin na nekaj izgubljenega, kot ljubeča mati postavi v svoj dom sliko izgubljenega otroka, ki ga ji je usoda nasilno iztrgala — nam je tako še bolj jasno. Botanični vrt Juliana ni zgubljen, botanični vrt Juliana je živ in prepričan sem, da bo še letos zaživel življenje v polnem razmahu in videli bodo vsi oni, ki mislijo in pišejo drugače, da se motijo. Ljubezen premaga vse in ljubezni za ta vrt ne manjka ni lastniku in ne nam, na čigar zemlji stoji ta vrt.

O PUSTU BO «BRIVEC» BRIL ČEZ CELO STRAN. DO TAKRAT POŠLJITE DOSTI PRISPEVKOV. V RUBRIKI «PRAVIJO» JE ŠE PRECEJ PROSTORA, KER MARSIKAJ OD PREJETEGA NI VEČ UPORABNO.

Svišč ali encijan

ENA NAJREDKEJŠIH CVETLIC V NAŠIH PLANINAH.

Izpod uredniških škarij

Na podlagi podatkov urada za delo je v letu 1947 17 tisoč ameriških delavcev umrlo zaradi poškodb na delu, to je 500 več kot lansko leto. Zgubljeni čas zaradi teh poškodb znaša 288 milijonov delovnih dni, kar odgovarja enoletnemu delu 780 tisoč delavcev.

Neki japonski gangster je zastrupil 12 oseb, da bi lahko izropal neko banko. Omenjeni gangster se je predstavil kot inšpektor občinskega higienskega urada in izjavil, da mora razkužiti urad zaradi neke kužne bolezni, ki divja v mestu. Ukazal je ravnatelju in vsemu osebju 16 oseb, naj takoj zavžije zdravilo, ki ga je imel v steklenici. Steklenica pa je vsebovala strup.

Ker Japonci sveto spoštujejo zdravniške predpise, je vse osebje ubogalo. Kmalu pa je vse prijelo krč in so nato umrli. Lažni inšpektor je nato izpraznil vse blagajne in zbežal. Ukradel je približno 300 tisoč jenov.

Na akademiji znanosti je kirurg prof. Leriche v ponedeljek s svojim kolegom objasnil svoj sistem za operacijo srca, ki ga je preučil Jean Kunlin. Ta je skušal ustaviti krvni obtok, da lahko operira «suho» srce.

Za sedaj se ta proces ne more še na splošno uporabljati. Pri svojih poizkusih je Kunlin napeljal kri v posebno posodo, od koder gre ta zopet v žile. Na ta način je lahko operiral več živali. Pri operaciji nekega psa se mu je posrečilo za sedem minut ukiniti krvni obtok skozi srce.

Češka komunistična stranka je v januarju pridobila 44.161 novih članov, tako da jih ima sedaj 1,354.601. «Rude Pravo» poroča, da se je v januarju vpisalo v komunistično stranko 112 častnikov, med katerimi je 43 višjih častnikov.

KDO JE KRIV?

V INDIJI SO UBILI GANDHIJA. GORNJA SLIKA, KI KAŽE INDIJSKO DRUŽINO, KI ŽIVI V LONDONU, KAKO MOLI SVOJEGA POGLAVARJA, JE POSNETA V ČASU GANDHIJEVE POSLEDNJE GLADOVNE STAVKE. KOLIKŠNA JE ŽALOST INDIJCEV IN KAKO BO GANDHIJEV LIK POSTAL PRAV MISTIČNI LIK ZA INDIJCE, SI PO NJEGOVI SMRTI LAHKO TAKO ŠELE PRAV PREDSTAVLJAMO..